

Rayedarên dewleta tirk du salan amadekariya HABITAT II kirin. Vê civînê di 3'yê pûşperê de dest pê kir. Berî civînê, dewletê bi milyaran pere li rê û peyariyên Stenbolê xerc kir, seg û pisîk dan kuştin û zarokên bêxwedî derxistin derveyî bajêr. Her wiha çalakiyên rêxistinên demokratîk qedexe kirin. Diviyabû her tişt bi dilê mêvanan bûya. Lewre wan ji bo xatirê mazûban prensîbên xwe dabûn bin piyan. Lê rêxistinên dijber jî bi çalakiyên cur bi cur dan zanîn ku mazûban di warê xerakirina malên mirovan de êdî jêhatî ye û heta niha 150 hezar malên kurdan wêran kiriye.

Rûpel 3

HABITAT II: Mêvan bi dilê mazûban in

- ✓ Gerîndeyê Weşanê yê rojnameya hefteyî Agosê Hırant Dink bi AYNUR BOZKURT re peyivî û der barê înkarkirina qetliama ermenan de wiha got: 'Ew çi bager bû gelê me belawela kir!' Rûpel 8-9
- ✓ Edip Karahan, welatparêzê bi nav û nîşan bû, OSMAN ÖZÇELİK bi sernavê "Mêrê çê" wî bi bir fine Rûpel 4-5
- ✓ "Bûyera 60 sal berê hê jî zindî ye", parçeyek ji dîroka me ya devkî ji Rabia Doğela(70).

Nûçeya FEREC KURÊŞIVAN Rûpel 7

NAVEROK

6

Louis Claire: Li hemberî kurdan edaleta Îngilistanê

10

S. Robarî: Pêla evîne Hamid Bedirxan

13

M. Ronak: Hades tim li ser kar in

Ji Xwendevanan

GELO NIZANIM, gelê me li welatê xwe geriyane an, na! Bi rastî ez bersiva vê pirsê zehf meraq dikim. Wê rojê em, çend xwendevanên zanîngehê çûn dîtina bajarê kevin, Heskîfê.

Ji wir em çûn ber bi Kercews, Nîsêbîn û Midyadê. Ê birano qey ez dikarim bi pênuşê, pesnê xweşiya wan deveran, tabîat û dîrokîbûna wan bidim? Tiştê min got, ev bû: "Gidîno temamê welêt li vî rexî ye!" Hema dikarim bibêjim ku di vê biharê de kîjan mirovê vî gelê ji hev parçebûyî, biçe dîtina wan deveran, ewê bibe welatparêz û belkî bibe mezopotamyaperest jî.

Bi vê munasebetê, hê ez tegihîştim ku, me ne xwe, ne gelê xwe, ne dîroka xwe û ne jî niştîmana xwe nas kiriyê.

Gelo çi siûdeke mezin e ku mirov li seranserê welat bigere di biharê de... Xweşiya Munzûrê, Agirî, Wanê, Torê, Botan, Xerzan û Nemrûdê bi tenê hêjayî pesndanê ye. Lê ka îca xweşiya rojhilatê welat, başûrê wî...

Xebatkarên Azadiya Welat hûn bi xatir û qedrê welatê rengin bikin, çawa hûn cih didin dîroka zêrîn, her wiha jî, cih bidin cografyaya Kurdistanê.

BEKIRXAN REBETÎ
AMED

Bajarê hindikahiyan Stenbol

MEHMET GEMSİZ

Gotinek heye di nav tirkan de, wiha ye: Li Stenbolê 72 mîlet û nîv dijîn. Mebest ji vê gotinê ev e: Gelek qewm li Stenbolê hene û Stenbol ne bajarêkî homojen e. Qesta ji "nîv" jî cengene, gewende ne. Ew tam mîlet nayêne hesabandin. Ev jî qedera wan e.

Hevpeyvîna bi Gerînendeyê Weşanê yê Agosê re, ev gotina li jorê û rewşa "hindikahiyan ne-misilman" ên li Stenbolê anî bîra min. Çima Stenbol? Ji ber ku hindikahî (ekkalîyet, mînorîte) pirtir lê dijîn.

Bi rastî jî Stenbol, hemen hemen, tu car ji gelekî re, ji qewmekî re nebûye war. Ji aliyê çand, ol, qewman ve zengîn bûye. Rûm, cihû, ermen, tirk, arnawid, kurd, çerkez, laz, û hwd. mora xwe li vî bajarê dêrin û kevnare dane.

Nemaze ev bajar, ji bo gayrî-muslîman tim cihekî ewledar bûye. Heta em

dikarin bibêjin ku stareya wan bûye. Ev bajar qet ji ber çavên rojavahiyan neçûye û di bin çavdêriya wan de bûye. Lewma jî cihû, ermen û rûman bi taybetî xwe lê girtine. Ji ber ku ewletiya mal û canên wan li bajarên Anadolê tune bûye.

Çi dema ku dewleta tirk bixwaze, dikare bi riyên nependî û nerasterê, bobelatan bîne serê wan. Bûyerên 6 û 7'ê rezberê hê jî teze ye di hiş û bîra rûman de, ku li Stenbolê çawa talan û tajan bûn.

Ermen jî tim bixeter û endîşe dijîn. Ji bo tirkan ew jî dijmin û neyarên kevnare ne. Jixwe di binê her kevirî û di her qulê de ew hene ji bo tirkan. Wekî ser û sebebên xerabiyan tene dîtin. Çi dema yekî tirk ji yê din bienite an lê hêrs dibe, çêra wî ev e "ulan ermeni tohumu" ku ev çêra herî sivik e.

Jixwe hemû PKK'yî, kurd ji bo wan ermen in û ew dixwazin dewleta dawîn a

tirkan jî bipelêşin.

Di nav ermen, rûm û cihûyan de, yê herî bişans cihû ne. Navbera wan û dewleta tirk zehf rind e. Hevalbendên hev in. Ne tenê cihûyên li Stenbolê, Îsraîl jî ji berê ve li pişta Tirkîyeyê ye. Ew piştevanên hev in.

Peymana leşkerî ya di navbera Tirkîyê û Îsraîlê de ku meha çûyî hatibûn morkirin, careke din vê hevalbendiya li dijî gelan dipeyitîne (îspat dike).

Heyeteke leşkerî ya Îsraîlê di 4'ê pûşperê de hate Tirkîyeyê. Serokê Heyeta Leşkerî yê Îsraîlê û Cîgirê Serkanê Giştî (serleşkerî) yê Îsraîlê Mutan Vîlani, bi Or-general Çevik Bir re hevdîtinek pêk anî.

Serokê Duyemîn ê Serkaniya Giştî ya Leşkerî Çevik Bir daxuyand ku wê balafirên Îsraîlê sînoren Tirkîyeyê biparêzin û ji bo tîkoşîna bi PKK'ê re, ewê ji teknolojiya Îsraîlê îstîfade bikin.

Tiştê girîng ev e ku naveroka peymanê nayê eşkerekirin û veşarî dihêlin. Heta tê gotin ku rayedarên sivil ên tirk jî, ji naverokê bêhay in.

Ji bo dewletê, rûm û ermen neyar û cihû jî dost û hevalbend in.

Bila dostê wan li wan pîroz be!

Taybetiyên kurdên metropolan

Heke mirov kûr bifikire, wê bibîne ku metropol ji bo kurdîtiyê û xisûsiyetên me yên neteweyî goristan e. Ger mirov li welatê xwe be, çiqas ku taybetiyên mirov ên neteweyî hatibin qedexekirin jî, dîsa mirov di nav gelê xwe de û li ser rehên xwe ye. Çiqasî qels ketibin jî, mirov kare kurdîtiya xwe bijî û bidomîne. Bi alîkarîya tîkoşînê, jixwe roj bi roj xisûsiyetên neteweyî hêz distînin û geş dibin.

Mirovê ku welatê xwe biterikîne, bêreh dimîne. Giyayê ku hatibe çînîn çawa zû hişk dibe, mirovê ku ji welatê xwe, ji rehê xwe yê neteweyî qut bibe, ew jî zû hişk dibe. Kurdîti û neteweyî piştî demekê namîne.

Mirovên me yên ku tene metropolên Tirkîyeyê, ger bixwazin ji aliyê tirkan ve werin qebûlkirin, mecbûr in axaftina xwe, girêdana xwe, zimanê xwe, hemû hebûnên çanda xwe biterikînin û yên tirkî bixin şûna wan. Ji bo vê pêdiviyê jî, çi tişt û xisûsiyetên kurdîtiya wî di dest de hebin, wan ji xwe re qedexe dike; ji wan şerm dike û ji wan dûr dike. Wexta ku zarok jê re çêdibe, naxwaze ku ew gotineke kurdî fêr bibe.

Hinek mirovên me yên li metropolan bi van xisûsiyet û bi vê şexsiyetê, bi tevgera azadiyê re dikevin tîkiliyan. Ev mirovên me, di nav tîkoşînê de jî zû bi zû nabin yek, belavbûyî dimînin; ji dîsîplîne direvin; xebat û tîkiliyan sist dikin.

Ew zimanê xwe nagirin, tîkiliyan ku

Mirovê ku welatê xwe biterikîne, bêreh dimîne. Giyayê ku hatibe çînîn çawa zû hişk dibe, mirovê ku ji welatê xwe, ji rehê xwe yê neteweyî qut bibe, ew jî zû hişk dibe. Kurdîti û neteweyî piştî demekê namîne.

ALAATTİN AKTAŞ

zanibin li der û dora xwe eşkere dikin. Bi van tîkiliyan bi partiye re, pesnê şexsê xwe didin. Li zerar û ziyana ku bigihîje tîkoşînê ew qasî nafikirin û ew qasî ji xwe re nakin xem jî.

Peywirên (wezîfeyên) welatparêziyê biçûk û pir teng dibînin, hewandina çend kesan li malê, dayîna hinek xwarin û diravan ji welatparêziyê re bes dibînin.

Xwişk û birayên xwe naşînin nav refên artêşê û ew bi xwe jî zû bi zû naçin. Ger yek ji mala wan çûbe, ew vê yekê dikin minet, ji xwe re payeyan dixwazin. Wexta ku cihek, malek jê tê xwestin, bi piranî malên xerîban nişan didin. Ger xwedî kar û meaş bin, qet naxwazin kes here mala wan, ew bi xwe newêrin bikevin nav tîkiliyan. Ji destderketina meaşê xwe ditirsin.

Ji şandina zarokên xerîban re, pir jêhatî ne. Ku hinek zarokên xwe naşînin şer û wan dizewicînin, agir li wan diba-

rînin. Lê belê ew zarokên xwe "diparêzin", dizewicînin û ji tîkoşînê dûr dikin. Wan bi hêsanî dişînin leşkeriya dijmin.

Wexta ku dijmin wan digire û îşkençeyê li wan dike, tiştên der zanibe zû eşkere dike, tîkiliyan, mirovan, nav û malên welatparêzan, cihê malzemeyan pir bi hêsanî teslîmî dijmin dike.

Wexta ku tînen girtin, li tevgera partiye pir hêrs dibin. Li kêmasiyên xwe nafikirin; partiye sedemî girtina xwe dibînin.

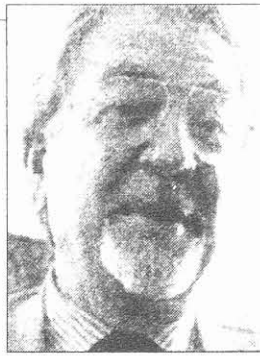
Di zîndanê de xwe ji bo wezîfeyên şoreşgerî û welatparêziyê yê mezin, hazir û amade nakin, dixwazin wextê xwe bi xewê, bi listik û temaşekirina televîzyonê biborînin. Ji xwendinê, ji civîn û axaftina siyasî zû aciz dibin. Gelek caran di xwendin û civînan de radizîn.

Xema wan ne fêrbûn e, roj li gorî kêfa wan derbas bibe, bes e ji wan re. Wexta ku tînen cem hev û di tîkiliyan de, behsa tîkoşînê û welat nakin. Ew bi piranî li ser mal, kar û zarokên xwe diaxivin. Ji ber ku mal û malbata wan li Tirkîyeyê ye, berjewendiyên xwe zêdetir di Tirkîyeyê de dibînin.

Em dixwazin welatparêzên me û hemû mirovên kurd xwe bi bawerî û fikrên neteweyî bişidînin û dilê xwe bi evîna welat tije bikin. Ji bo vê yekê jî, pêwîst e mirov hemû insanên xwe ji nêzîk ve nas bike, kêmasiyên wan baş tesbît bike, da ku mirov karibe wan li gorî berjewendiyên şoreşê biguherîne.

LEŞKER ROJA 1'ê pûşperê diçin Culemêrgê, gundê Bayê. Li gundiyan îşkenceyê dikin, pîsiya heywanan bi wan didine xwarin ku çima nan dane gerîla. Lê kesên ku xwe wekî gerîla dane naskirin leşker bûne. Ji ber îşkenceyê Sedîka Baytar (80) dimire. Lingê Cafer Çiftçi jî tê şikandin, ji Malbatan Baytaran 19 kes û ji malbata Çiftçiyên jî 22 kes tên binçavkirin.

Ev ne cara pêşîn e ku leşker pîsiyê bi mirovan didin xwarin. Li gundê Cinibrê ya Cizîrê jî, di sala 1989'an de kumandarekî bi navê Cafer Kaya Çağlayan, bi gundiyan pîsî dabû xwarin. Gundiyan ew dabûn Komîsyona Mafên Mirovan a Ewropayê û dewlet li wir hatibû mehkûmkirin.

BALYOZÊ Fransayê yê ku berê li Tirkîyeyê wezîfe kiribû Eric Rouleau li ser polîtîkaya dewleta tirk di kovara "Foreign Policy" de nivîsek nivîsand. Rouleau dide zanîn ku polîtîkaya dewleta tirk a li hemberî kurdan, ew dewlet xistiye dirûvê dîlekê. Ew dibêje: "Ûsal 12 sal in dewletê 40 milyar dolar ji bo şer xerc kiriye."

Li gorî Balyozê berê yê Fransayê heta ku pirsgrêka kurdan çareser nebe, bi tu awayî aboriya Tirkîyeyê sererast nabe. Rouleau diyar dike ku Turgut Özal xwestiye hin gavan biavêje, lê pêk nehatiye. Li gorî gotina wî, Süleyman Demirel û Tansu Çiller bi gotinên leşkeran hereket dikin.

NÛÇE

HABITAT II: Mêvan bi dilê mazûban in

Çalakiyên 35 rêxistinên dijber bi êrîşa polîsan qediya. Ji ber ku wan dixwest rûyê din ê Tirkîyeyê nîşanî cîhanê bidin û bidin zanîn ku li bakurê Kurdistanê 150 hezar xanî hatine şewitandin. Amadekarên HABITAT'ê resmî, helwesta xwe ya berê domandin û li hemberî vê kirina dewletê jî bêdeng man.

Konferansa duyemîn a ji bo bichibûna mirovan ango HABITAT II heftiya çûyî (3'ê pûşperê) dest pê kir. Tevî amadekariyên mezin û bergiriyên sosret jî, hejmareke li gorî hêviya dewleta tirk, beşdar nebû. Serokê Neteweyên Yekbûyî ku Tirkîyeyê wekî federasyonekê bi nav kir û ji ber vê yekê jî bû hedefa êrîşên nîjadperestan, da zanîn ku li dora 13 hezar kesî ji bo vê konferansê hatine Tirkîyeyê. Dîsa Boutrus Ghali bi bir xist ku, li dora 50 hezar kesî beşdarî konferansên NY'ê yên berê bûne.

Di gel ew qas pereyên ku dewletê li rê û peyariyan xerc kirin jî, tê gotin ku hêviyên wê pûç derketine. Li aliyê din, paqijkirina Kolana Îstîklalê (ya Beyoğlu) ji mirov û heywanên bêxwedî bi tenê nebû sedema protestoya heywanparêzan, her wisa jî bû sedem ku civîna rêxistinên sivil bi rêzgirtina seg û pisikên ku hatine kuştin, vebe.

Her wekî ji daxuyaniyên rêxistinên sivil jî tê fêmkirin, konferansên li ser vê mijarê, yanê peydakirina cih û war ji bo mirovan û bajarvaniyê tiştê girîng e. Lewre îro li ser rûyê dinyayê nêzî 1.4 milyar mirov, ji îmkânên bidestxistina cihekî hejrayî jiyane bêpar in. Her wiha heta sala 2000'î, tê gotin ku wê nîvê mirovahiyê li bajarvanî bi cih bibe. Tevî ku Neteweyên Yekbûyî di gelek konferans û civînên xwe de daye zanîn ku arîşeyên mirovahiyê pir in jî, heta niha ji bo çareseriyê pirsgrêkên mirovahiyê tu gav nehatine avêtin.

Li gorî rêxistinên ku HABITAT'ê protesto dikin, ji ber ku civînên fermî tu probleman çareser nakin, rayedarên dewletan dixwazin rêxistinên sivil jî bikin şîrkên sûcên xwe. Ji ber vê yekê jî, li kêleka civînên resmî, bi wan jî hinek forûman didin çêkirin. Lê raporên ku ew amade dikin, diçin ber destên rayedarên dewletan û ew jî li gorî dilê xwe bi kar tînin.

Ev yek îcar jî pêk hat. Rayedarên dewletan tevî rayedarên NY'ê, ji xwe re newalek ava kirin û ev der li însanên din qedexa kirin. Êdî kes nizane çi nîqaş bikin. Bi tenê tiştê ku heta niha çapemeniyê jê fêmkirin.

riye ev e: Hinek ji nûnerên dewletan dibêjin ku mafê peydakirina cih û war, mafekî bingehîn e mirovan. Li hemberî vê, yên din jî dibêjin, "Na, ew mafekî ku bi mafên din ve girêdahî ye." Yanê hê li ser tarîfa mijarê li hev nekirine.

Li gorî kesên xwedî tecrûbe, mafê peydakirina xanî û malan wekî mafê bingehîn bê pejirandin jî zêde tişt naguhere, lewre heta niha tu biryarên NY'ê yên li dijî berjewendiyên dewletên mezin nehatine cih. Her wiha jî li gorî gotina rayedarekî NY'ê, ji bo ku ev konferans bigihîje armanca xwe, pêdivî bi 700 milyar dolarî heye, lê gelek welatan heqê endamtiya xwe nedane, lewre jî NY di nava krîza aborî de ye.

Dema mirov rewşa civîna fermî û ya rêxistinên sivil dide ber hev, armanca amadekarên konferansê zêdetir êşkere dibe. Cihê ku lê civînên fermî çêdibin kes nikare têkevê. Heta polîsên tirk nikarin daşrayên (tuwaletên) wê derê jî bi kar binin. Li aliyê din, civînên rêxistinên sivil li Kampûsê ITÜ ya Taşkişlayê (li gorî daxuyaniya berpirsên civînan) di bin çavdêriya 100 polîsên çekdar de pêk tên.

Jixwe çalakiyên alternatîf piştî ku dest pê kir bi du rojan, hate qedexekirin. Roja 31'ê gulane çalakiyên 35 rêxistinên dijber ên li salona dîlanê ya bi navê Labella, bi êrîşa polîsan qediya. Li gorî amadekariyan, wê ew çalaki heta 8'ê pûşperê bidomiyana. Wekî ku Serokê ÎHD'ê Akın Birdal jî di vebûna civînên alternatîf de diyar kir, wan dixwest rûyê din ê Tirkîyeyê ragihînin cîhanê. Dê wan bida zanîn ku, li bakurê Kurdistanê li dora 4 hezarî gund, 150 hezar xanî hatine şewitandin, bi milyonan kurd hatine koçberkirin.

Rayedarên NY'ya ku rêzik û qaydeyên xwe dan bin piyan û konferanseke bi vî rengî li Tirkîyeyê (ku qada şer e) li dar xistin, dengên 35 rêxistinên sivil nebihîstin.

Lê rêxistinên sivil bêdeng neman û li gorî karîna xwe, hin çalaki pêk anîn. Wekî mînak, ÎHD û HADEP'ê li ser rewşa Tirkîye û Kurdistanê rapor amade kirin û ew pêşkêşî raya giştî kirin. Divê bê gotin ku Koma Keskan û berpirsên civîna sivil (NGO), helwesta dewletê protesto kirin. Lewre jî Seroka Koma Keskan Claudia Roth ji aliyê polîsên tirk vê bi qasî saetekê hate pirsyarkirin. Di gel vê yekê jî Koma Keskan bû alîkar ku rêxistinên sivil, li Otele The Marmarayê du civînan pêk binin. Mirovên bindest di van civînan de ku rojên 2-3'yê pûşperê pêk hatin, daxwaza aştî û azadiyê anîn zimên.

Bi taybetî serpehatiyên ku dayikên kurd li ser kirinên hêzên tirk anîn zimên, gelek mirov metel hiştin. Di vê civîna li ser koçberiyê de, maxdûrên şer daxwaza xwe ya ji bo rawestina şer daxuyandin. Yek ji beşdaran Îshak Tepe bû. Îshak Tepe diyar kir ku dayikên kurd tevî ku zarokên xwe di şer de winda kirine jî, doza aştîyê diparêzin. Wî got: "Divê kesên ku HABITAT'ê li Tirkîyeyê çêdikin li hemberî vê helwesta dayikên kurd şerm bikin û ji wan hinî însanetiye bibin."

SAMÎ BERBANG

Mêrekî çê:

Qedera wî jî bûbû ya Feqiyê Teyran, ya Cegerxwîn. Wî dabû ser şopa wan. Ji vî celebî, mirov kêmin. Û ew in, ên ku riya mirovahiyê rohnî dikin û bi sedsalan nayên jibîrkirin.

Edip Karahan

OSMAN ÖZÇELİK

Bîst sal berê, di germeke havîna Stenbolê de ez li dermanxaneyê xwe ya nû rûniştibûm, diponijîm. Di nav xwîngermiya ciwanbûn û berpîrsiya dermanxaneyê de diçûm û dihatim. Şerê Başûr şikestibû, hêviya me qurmiçibû. Tevger û rêxistinên kurdan bi hev û din ketibûn.

Deh-panzdeh rêxistinên kurdan ava bûbûn. Hin kes li ser bîr û baweriyê Çînê ya Mao, hin li ser riya Enwer Xoco bûn. Hinekên jî dabûn ser rêça Troçkî. Yên li ser riya Stalîn û Sovyeta wê rojê, pirtir bûn û pirtirên kurdan di nav "çepên tirkan" de bûn. Digotin: "Em şoreşgerên navneteweyî ne."

Welathezî, welatperwerî wekî nîjadperestiyê dihatin naskirin. Ramanên navneteweyîbûnê, şûra kurdan di nav keldûxanekê de hiştibû. Rêxistinên kurdan bi dizî dijminatîya hev û din dikirin. Carinan jî dijminatî, derdiket rûyê erdê û bi êşkeryî bi hev û din re şer dikirin. Gelek xortên hêja di vî şerê nediyar de hatin kuştin. Pêwistiya me jî bi yekîtiyê hebû. Belê em bûbûn wekî pezê ku gur ketibe navê.

Ez di nav van ramanên de xemgîn bûm. Xwediyên dukanên li derdora dukana min, ji min re biyan bû. Sohbeta wan li ser kar û pereyan bû. Li dinyayê çî dibe, çî nabe, çî diqewime nedihat bîra wan. Hebe tune be; mişterî, kar, kirîn, firotin. Dinyaya wan ev bû. Dinyaya qeşmeriyê... Ji ber vê, danûstandinên min bi wan re kêmin bûn.

Wê rojê dîsa bi tenê û bêhteng bûm. Bi xwendina çend rojnameyan xemgîntir bûbûm. Ji nişka ve Eyûp Alaçabey kete hundir. Dilgeşiyek, nişana jiyane ya biçûk di canê min de liviya. Mîna ku mirov ji dostekî kevn û hevalekî dûr nameyekê bigire, heyecan hate min. Bi qasî ku mirov helbesteke evînê bixwîne, an jî, wekî mirov li ser piştê hespekî rewan be û berê singê xwe bidê bayekî sivik û hênîk, bi çargav ber bi Qerejdaxê biajo, wilo sivikiyê ez rapêçam.

Belê ev çî ye? Rûyê hevalê Eyib ne geş e. Nola ku neyaran dabe ser piştê, helkehelka wî ye, lêvên wî ziwa bûne. Di rûyê wî de şopa xemgîniyê kûr dixuye. Bêsilav dest bi axaftina xwe ya kurt kir: "Osman, Edîb abê, Edîb abê bi qirîza dil ket, niha li Nexweşxaneyê Hasekiyê ye." Pirsên min ji bêhemdî bûn. "Kengê... Çawa!?" Eyîb domand. "Dermanek jê re divê, belê dermanekî biyan ku bi dest nakeve."

Hevkarekî min hebû ku dermanên biyan bi dizî difirotin. Em çûn ba wî.

"Edîb abê", Edip Karahan bû. Edîbê ku qedera xwe bi qedera gelê xwe yî bêsiûd ve girê dabû. Edîbê ku jiyana xwe kiribû qurbana gelê xwe.

Edîb, ji malbateke fireh, kevn û halxweş bû. Mixabin malbatê xwedîti lê nedikir, têkiliyên xwe ji wî birî bûn. Wan ji ber wî şerm dikirin. Ditirsîn ku ji rûyê Edîb, dewlet wan aciz bike. Wekî gelek ronakbîr û welatparêzan, Edîb jî bûbû mirovekî bixof.

Mirovên xwedî ramanên nû, mirovên li dûv jiyaneke birûmet, mirovên li dijî sîstemê ne û serî li hemberî zorê, zilmê, kedxwariyê û bêşexsiyatiyê hildidin, zû bi zû ji vî qedere xelas nabin. Qedera wî jî bûbû ya Feqiyê Teyran, ya Cegerxwîn. Wî dabû ser şopa wan. Ji vî celebî mirov kêmin bin jî dîsa li her herêmê tene dîtîn. Û ew in ên ku riya mirovahiyê rohnî dikin. Ew in ên ku bi jiyana xwe bi sedsalan, bi hezarsalan nayên jibîrkirin. Ji wan yek jî pîmamê min Ezîzê Biro bû. Ezîz bû ku Edîb digot: "Min feyza xwe ji wî girtiye." Ezîz bû ku şitla welatparêziyê û hêza berxwedanê di dilê qurnekî de çand. Ew di nav tunebûnê de, bi eşqa welêt çû rehmê.

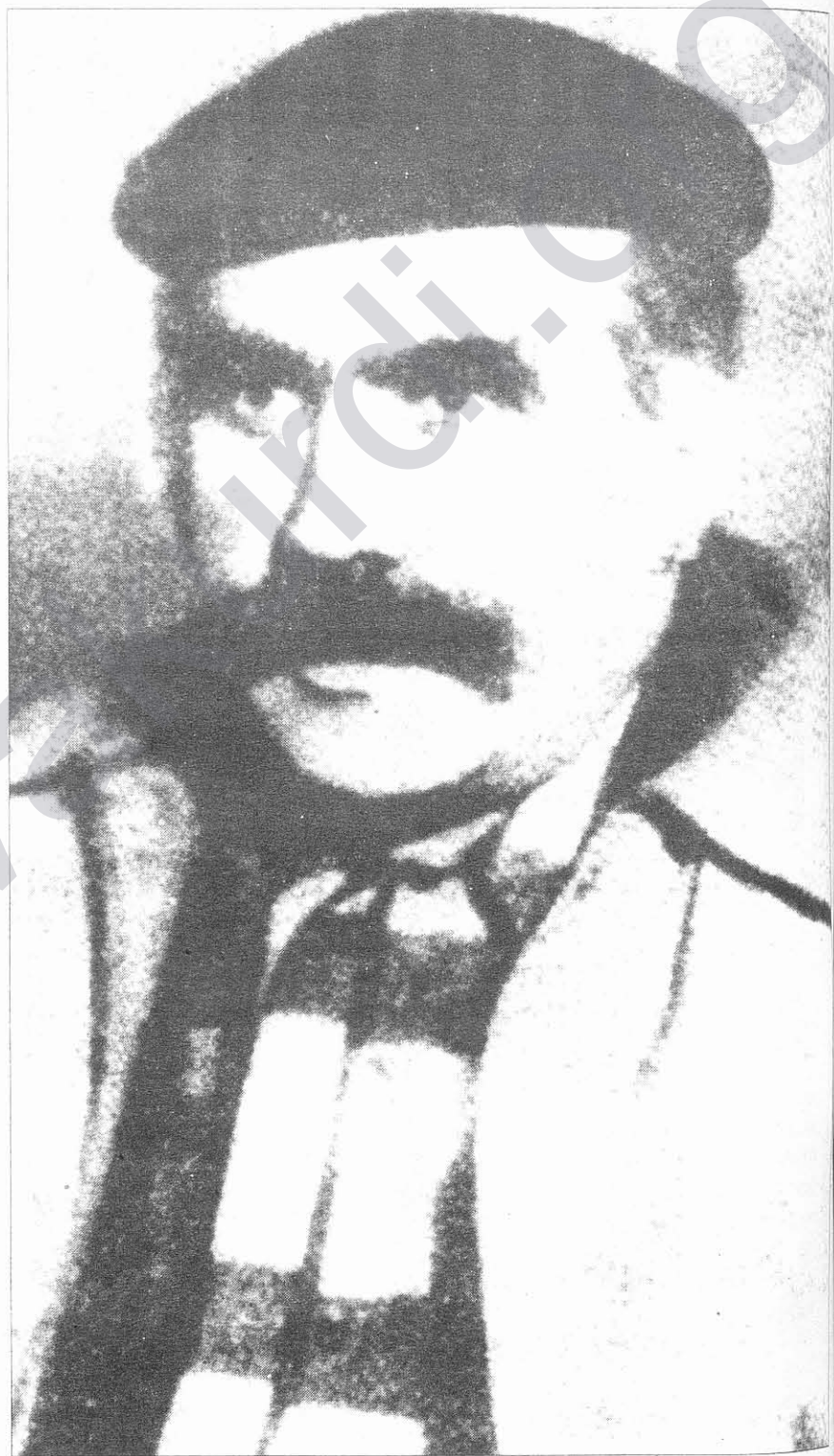
Edîb, ji malbatê bi dûr ketibû, belê wî malbateke firehtir û xurtir pejirandibû. Ji ber vê ye ku, ew rojekê li bakur, rojekê li başûrê welatê xwe bû.

Em du xortên kurd ji Edîb re bûbûn malbat

Ew Edîbê bêtirs, ew Edîbê têkoşer, pîsporê pênûsê, hîmê namûsê, niha li odeyê nexweşxaneyê, di nav nivînên spî yê qilêrî de, di nav destên bijîşkî de li hêviya me bû. Li hêviya me bû ku em dermanan bigihînin wî. Em, du xortên kurd ên ku bi evîna welat dişewitîn, ji Edîb re bûbûn malbat, şewata dilê wî, li hemû can û cegera me belay bûbû. Me dilezand ku em bi hawara wî de biçin. Eyîb digot: "Osman, ez ditirsim ku wî nas bikin. Ku wî nas bikin jî, tîrsa min ew e ku wî bikujin."

Ez bîst û sê salî bûm. Min îcazeta xwe ya dermanasiyê piştî "Sonda Hipokrat" standibû. Min jê re got: "Na! Kesên ku sonda Hipokrat xwaribin, nexweşên xwe nakujin û nadin kuştin." Min hevpişeyên xwe parastibûn. Piştî gelek salan, ezê têbigihîstima ku, kurdperwer derveyî sondê ne. Minê piştî 12'ê rezbera 1980'an fêm bikira ku, sondxwarî bi destên xwe îşkenceyê dikin.

Edîb hiqûq xwendibû. Belê wî ji sinifên fakulteya hiqûqê bêhtir, pirtûkxane, çapxane û qehwexaneyên nivîskaran nas dikirin. Wî piraniya dema xwe li qadên mîfîngan, li meş û xwepêşan-

danên karker û şoreşgeran derbas dikir. Wî hiqûq û mafên mirovan ne li fakulteyê, li îşkencexaneyan, li dadgehan, li girtîgehan nas kiribû. Wî dîtibû ku hiqûqa ku tê meşandin, ne wekî ya ku li ser rûpelên spî yê ku di fakulteyan de tê xwendin e. Lewre ew ji fakulteyê qetiyabû.

Di sala 74'an de lêborîneke tevayî (efûyek) derketibû. Edîb jî, ji vî efûyê bêpar nema. Rabû ji başûrê welêt, ji sirgûniyê zivirî. Hem ji nav lepên dadgehên leşkerî û ji girtîgehan xelas bûbû; hem jî, mafê qedandina fakulteyê bi dest ketibû. Piştî navberdayîna 12-13 salan rojekê biryar dabû ku bikeve îm-

tihanên û fakulteyê biqedîne. Di salên "Dawa Wekilî" yê de hêza îcazetê (diplomayê) ji nêz dîtibû.

Hatibû Stenbolê. Li taxa Lalelî, li oteleke erzan, li odeyekê bi cih bûbû. Xwe hînî hiqûqa nivîskî dikir. Çiqas zor û zehmet bûya jî, ew mirovê karê zor bû. Li pey hev diket îmtihanên û di her îmtihanê de bi ser diket.

Hewa germ bû, wî niv têr, niv birçî xwe dabû xwendinê. Rojê deh saetan dixebitî. Li ser pirtûka hiqûqê, qirzeke dijwar bi dilê wî digirt.

Ew dilê ku li hemberî bêhiqûqiyê şer kiribû, ew dilê bi bîr û bawerî tijî bû ew dilê birehm, ew dilê ciwan, çak û

çalak, ew dilê wek çûkekê hêj bi heyecan... Êdî westiyabû, gotibû bes e...

Derman di destê me de, em ghiştin nexweşxaneyê. Kurtikspiyan ji me re gotin: "Bila serê we sax be. Me Edîb Beg winda kir. Rehma Xwedê lê be!.. Hûn çi yên wî ne?"

Em du xortên kurd; wekî du zarokên sêwî ku li ber diwaran mabin, wilo stûxwar, bêdeng man. Rûyê her yekî ji me bi du dilop hêstir şil bû. Paşê hêstir miçiqîn. Hêstiran riya xwe guhartin, nehatin der û hêdî hêdî, dilop bi dilop xwe berdan ser dilê me yî disoje. Û her dilop wekî ku bikeve ser sêleke sorbûyî, bi çizîni difûriya. Edîb li morgê bû. Singê wî ya bipirç wekî kewarekê, çavên wî vekirî bûn.

Te digot qey, li ser axaftineke mitîngekê, li ser nivîsareke rojnameyekê difikire. Wisa sar, bêdeng razayîbû. Bi-jîşk "Xuya ye hûn zehf jê hez dikin. Ew ronakbîr bû ne wilo?.. Min ji ronahiya çavên wî fêhm kir" got û çû... Paşê jî em...

Çend wêneyên li ser mêjiyê me neqîşkiri

Roja din di tabûteke xurt de, bi çend hevalan re, wî berê xwe da welêt. Edîb abê, ma tuyê wilo biçûya welêt! Çavên min li tabûtê, min destê xwe jê re hejand. Di nav mijên xeyalan de wêneyê wî yê 10-11 sal berê, hat ber çavên min. Di Mitînga Amedê de bû. Bi heza-

ran kurd li "Qada Belediyeyê" kom bûbûn. Em xortên lîseyê jî, ji çarêka baje, bi dirûşmeyan meşiyabûn, hatibûn pêşiya belediyeyê. Pankartên di destên me de doza; kar, av, rê û hwd. dikir. Navê welatê me "Doğu" bû. Gelek kes peyivîn, belê ji tu kesî re, bi qasî wî li çepikan nehate xistin. Ew bi kurdî axivîbû. Wî gotibû: "Gelî birayên kurd!.."

Bi bejn û bi bal bû. Dengê wî xof dixist nava dijmin. Tiştên negotî digot. Dev diavêt serkomarê Tirkîyeyê. Ji kurdan re digot: "Êdî ma ne bes e? De hişyar bin." Fort dikir, halan dida xwe, pesnê kurdan dida ku heyecan û xîret

E w dilê ku li hemberî bêhiqûqiyê şer kiribû, ew dilê bi bîr û bawerî tijî bû, ew dilê birehm ê ciwan, çak û çalak, ew dilê wekî çûkekê hêj bi heyecan. Êdî westiyabû, gotibû bes e...

were wan.

Ew wêneyê wî yê ku sala 1974'an me hev li Amedê, li sînemayekê dîtibû, hat ber çavên min. Ji Başûr nû vejeriyabû. Parkayekî leşkerî, pantorekî qedîfe lê û bereyek jî li serî bû. Bereyê E. Che Guevara. Boteke leşkerî di lingan de bû. Bota wî bêbo-yax bû, di bin çengê wî de çend pirtûk hebûn. Simbêl, simbêlên wî yên reş û gur, bi brûyên wî yên reş re ketibûn pêşbaziyê.

Paşê wêneyekî din. Kevntir. Li Dêrikê bû. Dixwest ji xwe re dukanekê bi

icare bigire. Tu kesî dukan nedabûyê. Hevalê wî Cewdet, birayê min ê mezin belaş dukanek dabûyê. Wa ye li dukanê rûniştine û li dor maseyêke biçûk, bi qasî ku serê wan bigihe hev, nêzik rûniştinê, kurtepişt diaxivin. Kes nizane li ser çi projeyê ne. Rojnameyêke nû, belavokek, an meşek li dijî axatiyê...

Hinek wêneyê hene; nehatibe dîtin, hatibe bihîstin jî, di bin şûra mirov de ewqas jîndar hatine neqîşandin ku, gava derdikevin ser şûrê jî mirov werê ye ku bi xwe dîtiye, jiyaye.

Va ye ji wan yek wêneyê, hêdî hêdî ji nav xeyalan derdikeve, perdeya mijê ji

ser xwe diavêje, zelal dibe. Erê, êdî sipehî dixuye. Edîb li Stenbolê ye, sal 1961, an 62 ye. Taxa Bab-î Alî, taxa rewşenbîrên tirk û kurdan e. Rojname û kovarên wê rojê hemû li wir çap dibin. Li wir qehwexane û meyxaneyên wan hene. Rewşenbîrên kurdan ne zehf in. Edîb, yek ji wan e ku, jê tê hezkirin. Nivîsên wî bi rojan Bab-î Alî dihejîne. Newêrin bi Edîb re bikevin gengeşiyê. Çend xortên kurd, yên nû hatine Stenbolê ku li zanîngê bixwînin, navê Edîb bihistine. Ew dixwazin biçin ba wî û hev du nas bikin. Ji wan re hatiye

gotin ku Edîb, li Bab-î Alî, li kolana Nuruosmaniye diçe qehwexaneyêke nivîskaran. Li gorî gotinan ew nivîskarekî xurt e, belê hevdfîna bi wî re bixeter e. Ji ber ku xefiyeyên polîsan pêxîla wî bernadin û her gav li dû wî ne. Xortên kurd bi nivî heyecan, bi nivî tirs, du dilo diçin ku wî bibînin. Di nav wan de birayê min Hemîd jî heye.

Edîb, kêfxweşiya xwe ya bi hevnas-kirina wan nîşan dide, ji wan re çayê diwesîne. Di rabûnê de, tê femkirin ku heqê çayan di bêrikê de tune. Xort, bi-ûsil heqê çayan didin. Paltoyekî dirêj, heta ku bigihe erdê li xwe kiriyê. Palto kevn û gemarî ye. Di aliye hundirê paltode, bi dualî, ji jor heta jêr gelek bêrik çêkirine, di her bêrikê de jî pirtûkek heye. Ji vê pirtûkxaneyê xwe çend pirtûkan dide xortan.

Hêdî hêdî otobusa tabûta Edîb, ji ber çavên min dûr dikeve, xeyal û wêneyên wî jî winda dibin. Û ez dibêjim: "De here, Edîb abê! Oxira te ya xêrê be. Hezar spas ji te re!"

Kurd dibêjin "An piştî xwe bidin çiyayekî asê, yan jî mêrekî çê." Edîb, çiyayekî asê, mêrekî çê bû. Hêja bû ku mirov piştî xwe bida wî.

Di ser koça wî re bîst sal çû belê, ez hêj dibêjim qey wê rojekê derkeve, were, bi paltoyê xwe yê dirêj, bi bereyê Che û bi simbêlan. Û wê disa bi dengê bilind biqire, bibêje: "Ma qey we hêj mafên kurdan nas nekiriye lo!.." Û wê ji nû ve dest bi şer bike.

Nameyêke vekirî

MEDENÎ FERHO

Birêz Mirhem Yiğit! Bi pîrozbahiyêke mezin ez dest bi nameya xwe dikim. Guman dikim ku tu, sedema vê nameya vekirî dizanî. Careke din bibêjim... Sedem, pirtûka te ya bi navê Helwest⁽¹⁾ e. Dema ku hevalê hêja Dilbixwîn mizgîniya weşana ve pirtûka te ragihand, bi rastî bêhtir ji her kesî ez, dilşah û bextiyar bûm. Çend caran bi Kekê Elî re jî me dabaşa wê zexelî û nehevaltiya kursî û maseyê ya te, anîbû ziman. Lê, her wekî ku min bihîst, di cih de ez ber bi pirtûkxaneyê MED-TV'yê bezîm. Bi dîtina pirtûkê re, parîkî kêfa min şikest. Tu dizanî çima? Birayê delal, ew qas ked û xwêdan û ew qas galegal û laqirdiyên hevalên te tevan û bi gîştî yên zarokên te ku dixwestin te bixin nivîskarekî xwedî pirtûk, di nava qelsî û bêzariya mîzanpaj û estetîka hunerî de 'banga hawarê' dikin.

Careke din ew lebat û livandina te ya têr hêz û hêrs xwe nîşan daye. Berg û mîzanpaja rûpelan, ji sedema nerûniştina te li ber maseyê, ew galegal û laqirdiyên me tevan vala derxistine. Gelo tu nizanî ku pirtûk hinekî jî bazirganî ye? Daxwaza bazarê û çavdîtîniya xelkê dike? Ez dizanim ku tu bêhtirîn ji her kesî ve yekê xweş dizanî..

Lê, ez vekirî bibêjim ku piştî Mîro (bi bîranîna berî 25 salan) pirtûk weşand, êdî

çanda kurdî kete qonaxêke fireh û dewlemend. Bawer nakim ku tu pênuşsorên⁽²⁾ din mîna Mîro, dijminê mase û kursiyê hebin. Qet hez ji rûniştina li ber maseyê bi saetan nake. Bi navekî din, em dikarin bibêjin Mîro, qet hez ji pesin û navdengiya xwe nake. Du: Mîro, gavên karbendiya rêzanî û pêkanîna civakî, di hêla têgihîştin û fêrkirina polîtîk a demê de pêwistir didît. Rewşenbîriya xwe di hêla kar û bar û pêkanîna karbendiya xwe de didît. Vê yekê di pêşgotina pirtûkê de jî tîne zimên.

Karê weşanê û nivîsandinê li ku derê hebûya Mirhem li wê derê bû. Yanê, di weşan û pêkanîna hinek tiştan de cihê lepên Mirhem her wê xuya bike. Ew geş û çalakiyên têr qerebalix ku di liwan û salonên herî mezin de jî dibûn ba û bahoz û kofendîlên hêrsbûna kar û bar li her devera kolektîvî tîne zimên. Mirovên mîna Mirhem gulbengiyên kar û bar in. Ev şahî û dilfirehiya Mirhem, di hevok û dabaşên gotarên wî de jî xwe diyar dike. Pir bal nedaye wejartina gotin û giliyên biyan. Her wekî ku nivîsandinên cur bi cur di semîner û konferansan de hatine gotin, ji bo têgihîştin femkirina xelkê, wekî pêwistiyekê dîtiye. Piştî ku ew nivîsarên xwe berhev kirine jî, wext nedîtiye ku li ser maseyê rûne û wextê xwe bi çend gotinên biyan ên ku ketine nava derya zimanê kurdî re, winda bike. Hevalê Mirhem ku ez şaş bim, bibêje...

Lê, di mijareke din de jî, ez ne wekî te difikirim. Heger em kêmanî û xelatiyên hevûdin nebînin û nebêjin, wê pêşveçûn û xwerastkirin çawa çêbibe? Helbet di warê berherman de... ji ber ku ez bi xwe wekî te diyar kirî: 'Nivîsandinê mîna karbendî û berpirsiyêke welatiyê dinirxînim' ne hobî û

ne valahiya mêjî û danîna karê li ser milan. Ji ber ku qonaxa ku îro kurd tê de ne, bi rastî qonaxêke nazik û delalî ye. Heger şexsiyetên kurd, helbet ew kesên ku bi navê rewşenbîrî bangî xwe dikin, xwe berpirs nebînin û barhilgiriya ve roja teng, (li gorî hêza xwe) ranegirin, rûpelên dîrokê yên reş spî nabin. Bêguman gotin û giliyê deh salan ku ji nava ava kîmyewî ya mêjiyê te hatine bêjinkirin û wejartin ku di ve pirtûkê de kom bûne, ji bo nîşê pêşerojan wê fêdeyêke mezin bidin. Gerek e tu di ve qonaxê de pelax nebî û çarmêrkî rûnenî. Ku tu rûnî jî, ji kerema xwe re li ser kursî rûne û pala xwe bide ser pêgiha maseyê... Ji bo ku ew hewnê te yê têgihîştî bibe çavkaniya pir kesan.

Hevalê hêja, bawer bike, piştî ku te berhem afirandin û dane weşandin, tu kes nikare bibêje çanda kurdî qels û misrî ye. Rast e, çanda kurdî beyar e û nehatiye xilmetkirin, lê wisa xuya dike ku êdî mirovên çê dest bi wejartina ve stana beyar kirine û ew şikê û berzên neqam ku li ser dilê jiyana çanda kurdî hatibûn avakirin, yeko yeko tene hilandin û di dewsa wan de qesr û qonaxên têr ronahî tene avakirin. Destpêk be jî, bingeha ve avahiyê bi guhertin û nûjeniya şoreşgerî û têr bedel di qonaxêke hêviyê de ye. Lewre jî hewceyî bi kesên mîna te heye. Bo kirin û ragihandina demsalan... Ji bilî ya rojane, ya demsalan!...

Silavên germ û bi dilekî safî serkeftina te dixwazim. Serkeftina mirovên mîna te serkeftina gelê kurd e.

1/Helwest: Mirhem Yiğit, Weşanên Medya, Back, 165 12 33 Hagesten/Sweden, 1996

2/Pênûşsor: Kesên ku pênuşê bi kar tîne û dide şorkirin.

Li hemberî kurdan edaleta Îngilistanê

Her çiqas wekî meseleyeke ku şexsê min eleqedar dike, bê pêşkêşkirin jî, domandina bendîbûna min û tehdîta radestkirina min a Almanyayê piştewaniya dewleta îngiliz a ji bo polîtîkayên ku dewleta tirk li ser kurdan dimeşîne, destnîşan dike.

LOUIS CLAIRE

Di 20'ê kewçêra 1994'an de Berpirsê ERNK'ya Ewrûpayê Kanî Yılmaz li ser vexwendina endamêkî parlamentoya Îngilistanê gihîşt wî welatî. Dema ew ji balafirê peya bû, ofîsa biyanan destûr dayê ku ew bikeve hundirê Îngilistanê. Di 26'ê kewçêrê de Kanî Yılmaz li ser riya parlamentoyê hate girtin. Ew diçû ku di civîneke li parlamentoyê de axaftinekê bike. Armanca civînê, nîqaşkirina riya çareyên siyasî ji bo kêşeya kurdî bû. Axaftina wî ji li ser vî yekê û tiştên ku dewleta îngiliz di vî warî de kare bike, bû.

Wezîrê Karê Hundirîn Micheal Howerd, biryara girtina Kanî Yılmaz parast û wekî sedema girtina wî jî "metirsiya ewletiya neteweyî" nîşan da. Sedema ku wî pêşkêş kir, bêbinî bû, tu delîl jê re nîn bûn.

Kanî Yılmaz 5 carên din hatibû vî welatî, di van hatinên xwe de tu gaweke jî li dijî zagona biyanan neavêtibû. Ew şexsiyetekî nasdar e, ku bi peywîrên dîplomatîk li gelek welatên Ewrûpayê maye û bi gelek rayedarên van welatan re hevdiştin pêk anîne. Piştî ku wî deh salên xwe li Girtîgeha Amedê û hin girtîgehên din ên dewleta tirk, di nav tahde û îşkenceyê de derbas kirin, ew wekî penaberekî li Almanyayê dijiya. Sedema razana wî li girtîgehên tirk, parastina mafên kurdan ên çandî, siyasî û rêxistinî bûn. Tê zanîn ku ev maf hemû ji aliyê dewleta tirk ve hatine paşçavkirin.

Sê heftiyên piştî binçavkirin û hepiskirina Kanî Yılmaz, serîlêdaneke Almanyayê ji bo radestkirina wî gihîşt destê rayedarên îngiliz. Dema ev serîlêdan pêk hat, Kanî Yılmaz li cihêkî taybet di binçav de bû. Taybetiya vî cihî, rê nedida ku mirov bîn serdana wî, an jî ew bi kesên li derve re bikeve danûstandinan.

Serîlêdana ji bo radestkirinê, di 27'ê tîrmeha 1995'an de eşkere bû. Ev serîlêdan bi erênî hate bersivandin, tevî dijayetiya 67 mebûs, endamên Parlamentoya Ewrûpayê û lordan. Ji bo betalkirina vî biryarê, Kanî Yılmaz serî li dadgeha bilind da.

Almanya dixwaze bi 188 dozan Yılmaz bidarizîne

Parêzera Kanî Yılmaz li ser dozê, daxuyanîyek da raya giştî, di vî daxuyanîyê de wiha tê gotin: "Doza li dijî Kanî Yılmaz ji ber gelek sedeman hemû kesên ku xema parastina mafên mirovan dikişînin, dixwe nava endîşeyê. Ji van sedeman a herî diyar ev e, Kanî Yılmaz li Almanyayê wê ji ber 188 dozan bê darizandin. Tevî ev qas doz, delîlên ku heta niha ji aliyê rayedarên alman ve hatine pêşkêşkirin, tevde bêbinî ne. Hikûmeta alman dixwaze Kanî Yılmaz ji ber endamtiya rêxistineke qedexekirî ango Partiya Karkerên Kurdistanê bidarizîne, ku sêceki wisa di zagonên Îngilistanê de tune ye, lewre PKK li wî welatî nehatiye qedexeki-

rin. Her wiha jî ne tiştêkî li derî zagonan e ku li Îngilistanê mirov bibe endamê PKK'ê."

Digel vî rastiyê jî, Almanyayê tu garantiyê nade ku wê Kanî Yılmaz ji ber vî sêcî nedarizîne. Her wiha Almanyayê dîsa tu garantiyê nade ku wê Kanî Yılmaz radestî Tirkîyeyê neke, ku li wir îşkence, bi ihtimaleke mezin jî, kuştin riya wî dipê. Her kes dizane ku Kanî Yılmaz li Hollandayê jî xwediyê mafê penaberîya siyasî ye, lê dîsa jî hikûmeta îngiliz di dewsa vî welatî de, wî dide Almanyayê.

Tevî daxuyanîyên sempatiya ji bo kurdan ku hikûmeta îngiliz gelek caran li ber çavên cemawerê diyar kiriye û pejirandina rastiya ku kurd li Tirkîyeyê bi kirinên hovane û nemirovî re, rû bi rû dimînin, wisa xuya ye ku tiştên li riya Kanî Yılmaz ne xema wê ne.

Heke Kanî Yılmaz radestî Almanyayê bibe, ewê wî bidin Tirkîyeyê, li wir jî wê îşkence lê bê kirin, heta dibe ku ew bê kuştin jî. Bi girtin û bendîkirina Kanî Yılmaz, hikûmeta îngiliz nîşan da ku, ew jî hevkar e ji tevdirên şermnak ên li dijî gelê kurd re. Ev kirin wekî diyarekê ye ji dewleta tirk re.

Desthilatdarên îngiliz bi awayekî kevneşopî li dijî gelê kurd in. Ew ditirsin ku li hevrûniştineke siyasî di navbera kurd û tirkan de bibe sedema xerabûna statukoya Rojhilata Navîn. Ji ber vî yekê, ew çareserîya leşkerî tercîh dike. Ger ew çareserî bê wateya tevkuji û qirkirinê kurdan jî, ne xem e ji bo wê.

Tirsa Îngilistanê

Kanî Yılmaz ji raya giştî ya îngiliz re wiha dibêje: "Girtina min a ku 18 meh in didome, encameke dijminatîya Îngilistanê ya li dijî tîkoşîna meşrû ya azadiya gelê kurd e. Nîşana piştgiriya ye ji bo polîtîkayên dewleta tirk ên bi rengê îşkence û qirkirinê. Her çiqas wekî meseleyeke ku şexsê min eleqedar dike, bê pêşkêşkirin jî, domandina bendîbûna min û tehdîta radestkirina min a Almanyayê, piştewaniya dewleta îngiliz a ji bo polîtîkayên ku dewleta tirk li ser kurdan dimeşîne, destnîşan dike."

Di 20'ê gulana 1996'an de serîlêdana Kanî Yılmaz a ji bo betalkirina biryara radestkirinê, li dadgeheke herêmî hate nixandîn û tu encam ji nixandina vî dadgehê derneket.

Tiştêkî kevneşopî ye ku serîlêdanên bi vî rengî li Dadgeha Bilind a ku li Londonê ye, bê bersivandin. Lê hikûmeta îngiliz biryara tiştêkî ku tu carî nehatibû kirin, girt. Hate diyar kirin ku wê serîlêdan li dadgeha herêmî ya li nêzî girtîgeha ku Kanî Yılmaz tê girtin, bê nixandîn. Wekî sedema vî biryarê jî metirsiyên ewlehî nîşan da. Ev biryara sosret jî dide zanîn ku hikûmeta îngiliz ji berteka civaka kurd a li Îngilistanê ditirse. Her wisa dîsa ev yek eşkere dike ew bi xwe dizanin ku girtin û bendîkirina Kanî Yılmaz tawaneke li dijî mafên mirovan û êrişeke rasterast a li ser gelê kurd e.

WERGERA JI ÎNGILIZÎ: SAMI TAN

● **11.6.1930:** Ji bo perçiqandina Serhildana Çiyayê Agirî alîkariya Îranê. Di destpêka pûşpera sala 1930'an de dewleta tirk ji bo têkbirina Serhildana Çiyayê Agirî ji dewleta Îranê alîkariyê dixwaze, berdêla alîkariyê jî herêmeke Bakurê Çiyayê Agirî ye.

Hemû gundên kurdan ku li wir hene wekî sitareya şervanên kurdan dide zanîn. Piştî re jî wan gundan cîde valakirin û pêşkêşî dewleta Îranê dike. Piştî vê yekê, hêzên Îran û Tirkiyeyê bi hev re êrîşî ser şervanên kurdan kirin.

● **15.6.1909:** Rojnameya Peymanê dest bi weşanê kir. Rojnameya Peymanê ji 20 rojan carekê, bi tenê 12 hejmar derketiye. Rojname bi piştgiriya Lîhat Terakiyê ji aliyê Hîlmi Ziya Ülken û Ziya Gökalp ve hatiye we-

şandin. Di hejmara rojnameyê ya dawîn de nivîseke Ziya Gökalp bi kurdî derketiye. Navê wê nivîsê "Gelf kurmanca, gelfî bira!" ne.

Ziya Gökalp bi vê nivîsa xwe, fêlên ku Lîhat Terakî dixwaze li ser kurdan bilîze pêşkêşî dike, wekî ku kurd nîn in, tev tirk in û jî nîfşên osmanî hatine, hewce ye kurd piştgiriya paşayê osmanî bikin, dinivîsîne.

● **15.6.1970:** Li Stenbolê destpêka serhildana karkeran a mezin. Karker li hemberî mêtîngeriya û li dijî biryara DGM'ê ya ji bo girtina Serdikaya DISK'ê meşên girseyî pêk anîn. Ev serhildana ku di sala 1970'yî bi sloganên li dijî kedxwariyê pêk hat, wekî "Liberxwedana 15-16'ê Pûşperê" tê zanîn. Piştî vê berxwedanê DGM'ê biryara xwe ya der barê DISK'ê de bi şûn ve kişand.

AWIR

Bûyera 60 sal berê hê jî zindî ye

'Rojekê leşkerên tirk bi kumandariya Tahsîn Beg girtin ser gundê me. Ji gundên dora me, gelek jinên kurd dabûn hev û li hespên xwe kiribûn û bi xwe re digeranandin. Hem li wan dixistin, hem jî kêfa xwe bi wan dianîn.'

Jinên kurd bi xwe dîrokê qeyd dike. Nanivîsinin, di bîra xwe û di hişê xwe de dihêlin. Wekî ku tiştek di bin erdê de namîne û şîna dibe, ev bîranînên wan jî şîna tîna û bejn diavêjin. Li hêla din ew tim û tim bi êrîşên dijmin ên kirêt re jî rû bi rû dimînin.

Meta Hecî Rebîa (Rabia Doğela) yek ji wan dayikên kurdan e. Meta Rebîa niha 70 salî ye û bi eslê xwe ji gundê Pîrûwayê ye ku li ser Kerborana Mêrdînê ye. Wê hin bîranînên xwe ji me re gotin.

"Ez 10-12 salî bûm, diya min mûxtara Pîrûwayê bû. Navê wê Xecê Xanim bû. Di wê demê de leşkerên romê digirtin ser gundên me, dan û bulxurên me tevî hev dikirin, genim û arvanê me dirijandin. Ne digotin kal û pîr e, zar û zêç e, li hemû kesan didan û dest diavêtin namûsa me."

Şerm dikir ku van gotinan bibêje, me zor dayê û ew peyvandin.

Meta Rebîa nimêjkar e. 24 saetan selewatan dide. Gava ku wê bîranînên xwe digotin jî, dîsa selewatan didan û çavên wê digot: "Xwedê mirov ji leşkerên tirkan bisitrîne." Meta Rebîa gotinên xwe berdewam dike:

"Rojekê leşkerên tirk bi kumandariya Tahsîn Beg girtin ser gundê me. Ji gundên dora me, gelek jinên kurd dabûn hev û li hespên xwe kiribûn û bi xwe re digeranandin. Hem li wan dixistin û hem jî kêfa xwe bi wan dianîn.

Tê bîra min, pîrekeke xweşik û bi hemle hebû. Wê bala min kişand. Tahsîn Beg ji diya min Xecê Xanim 7 jin xwestin. Diya min gote Tahsîn Beg:

'Ka emê ji we re nan çekin.' Got: 'Ez nanê kurdan naxwim.'

Di vê navê de qasidê Mudirê Kerboranê hat gund. Kaxizek dirêjî Tahsîn Beg kir. Mudir gotibû ku 'Xecê Xanim ji bo navçeya me muxtareke rind e, dosteke qenc e.'

Tahsîn Beg got: 'Ne 7 pîrek, sisêyan bidin.'

Gelekî li ber geriya qasidê mudir. Paşê got: 'Bila 3 tivingan bide, ezê herim.' Diya min ev qebûl kir, paşê Tahsîn Beg çû. Dûv re diya min tiving kirin, birin dan Tahsîn Beg. Sibê zû hatin gund, heta eşakî man li gund."

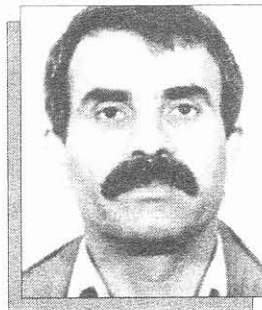
Meta Hecî Rebîa niha jî bi 70 saliya xwe ji ber dewleta tirk reviyaye hatiye di çadira şemadani de, li gundê Subaşî ya navçeya Torbaliyê, rûdine.

Meta Rebîa ji ber ku pîr bûye, nikare biçe bişixule. Li nav çadiran dimîne û li ber zarokan e. Heke karibe, êvarê jî şivê ji karkeran re çêdike, lê ji nimêj û selewatan xwe namîne.

FEREC KURÊŞIVAN

ÇAVDÊRÎ

MÎRHEM YÛÇÎT

Li ser cihêyî û xweseriya Serokatiya Apo

Hewla kuştina Serok, gelê kurd rakir ser piyan. Mîna ku erd û axa di bin piyên kurdan de biheje, cîhana kurdan çû û hat. Deng û qîrîn ji her derê bilind bû. Dinya, dost û dijminên kurdan careke din bi çavên serê xwe dibînin bê ka kurd çendî girêdayî Apo ne, çendî bendewar û dildarê serokê xwe ne. Apo ji bo kurdan bûye navê yekitiya neteweyî û navê yekirina hunermendiya siyasî û leşkerî.

Cara ewil e ku gelê kurd bi vê serokatiyê ew çendî li serxwebûn û azadiya xwe nêzik dibe û ew çendî bi serokatiya xwe re bi hişmendî dibe yek. Gelê kurd çendî hez ji wî bike, çendî di dil û mêjiyê xwe de cihê wî saxlem û abadîn bike heq e, kême û ne zêde ye.

Dawiya havînê û destpêka payîza 1994'an em komeke heştkesî ji endam û dostên YRWK'ê çûbûn Rojhilata Navîn û em qedere mehekê li ba Serok mabûn. Piştî em vegeyriyan Swêdê bi demekê, li bajarê Upsalayê şeveke gel hate çêkirin û birêveberên şevê ji Amed Tîgrîs û min xwestin ku em bi munasebeta serdana serok ji bo gel çend gotinan bibêjin. Ev çend gotinên li jêrê min not girtibûn:

"Em bi dilekî xurt û heyecaneke mezin ji bo xebatê ji ba Serok vegeyriyan. Berf ku em herin balê jî, baweriya me pê bêsînor bû û di dilê me de cihê wî mezin bû. Çûna balê û çend hefteyên me li wê derbas kirin, bawerî û îmana pê, bi siyaseta û rêberiya Serok hê xurtir kir û cihê wî di dilê me de hinekî din mezintir kir. Serokatî, serokatiyeke cidî, rast û durist, ne karekî hêsane. Jixwe ku li Kurdistanê be, ne xercê her kesî ye û ne barekî ku her kes karibe di bin de rabe. Bi gotinên din, serokatî ne karê her kesî ye û her kes nikare bibe serok.

Celeb û kategoriyên serokatiyê hene. Gelê me û mirovên kurd hejmarek rengên serokatiyê dinasin: Serokatiyên herêmî û navçeyî, serokatiyên malbatî, eşîrtî, mezhebî, parçeyî û klasîkî.

Serokatî hene ku piştî çend gavan ji rê vegeyriyan, serokatî û sekreterî hene ku lawên rojên rihet, rojên fireh û bêdijwarî ne. Gava dijmin radihêje darê xwe, li tank û balafirên xwe siwar dibe, berê topan dide welat, şapa leşker radike û aşê îşkence û lêdanê dixê kar, direvin; xwe vedîşêrin û dibin dizên şekalan.

Ne ev bi tenê serokatî hene, sekreterî hene, serokatî û sekreteriyên du-sê salan, havîn û biharekê yan jî demsal û mewsimî hene.

Serokatî û sekreterî hene doh sekreter bûn, îro bûne şefên xwaringeh û aşpêjxaneyan, bûne tacir û bazirgan û rojê 18 saetan hevîr destirên.

Û yeke din:
Serokatî hene ku dijmin ew xapandine, dijmin bi wan dilîze û bi xefik û dolabên xwe ew li cihên mîna Wiyana û Berlînê kuştine, ew şehîd xistine.

Serokatiya Apo, serokatiya Apê me cihê ye. Ne ji tu celebî ji van celebên e ku heta niha hatine û çûne li Kurdistanê. Dîroka me serokatiyeke wiha nas nake. Serokatiya wî serokatiyeke neteweyî û hemdem e, hişyar û nişmî ye. Dijmin û dijminan baş dinase. Li ser esasekî nû, bingeheke bi xwe bawer û baweriya bi gel ava bûye û hatiye heta bi îro. Ev serokatî serokatiya şertên dijwar, serokatiya rojên qewamê, demên ku her der dibe agir û rojên ku dibe qiyamet û ferman.

Serokatiya Apo şareza ye, saxlem û tecrûbekirî ye. Wekî rûnê helandî û zêrê bîst û çar eyarî ye. Her wiha bi gelek aliyên xwe orjînal e, piştî xwe dide 30 milyon kurd û bûye garantî û sîgorteya wêbêyek serbilind ji bo Kurdistanê. Rehên vê serokatiyê kûr in, qurmê dara vê serokatiyê qalind û stûr e û slogana vê serokatiyê eşkere ye, dinya dizane:

An serkeftin an serkeftin.

Gerînendeyê Weşanê yê Giştî yê Agosê, Hirant Dink:

Ew çi bager bû

gelê me belawela kir!

Ermen; gelekî qirkirî û parçebûyî. Hejmara wî gelî li Tirkîyeyê daketiye 60 hezarî. Zêde tişt li ser ermenan nayê zanîn, ji ber ku hemû çalakîyên wan di nava civakê de mane. Berî 2 mehan rojnameyeke bi navê Agosê, li Stenbolê bi tirkî-ermenî dest bi weşanê kir. Hevala me AYNUR BOZKURT bi Gerînendeyê vê rojnameyê Hirant Dink re li ser gelek mijaran peyvî.

Bî pirseke klasik em dest pê bikin. Çi ye Agos?

– Maneya Agosê, mirov kare bibêje xeta zeviyê ye. Ew, bi gîsinê tê vekirin, tov di nav de tê çandin û av jî tê re derbas dibe. Yanê erx e, ku di tirkî de jî mîna “ark, arık” tê bikaranîn. Bi ermenî, jê re agos tê gotin.

Çima “Agos”?

– Civaka ermenan, ev demeke dirêj e, heta em dikarin bibêjin ku ji cumhûriyetê û bi vir ve, tenê mîrasa xwe ya çandî ya di dîroka xwe de xwariye û her wisa maye. Yanê ji berê xwe xwariye, tenê bi wan tiştan pesnê xwe daye û zêde tiştek jî nekiriye. Lê belê potansiyeleke gelekî mezin heye, ku di dawa wan de gelek tişt hene. Ji bo domandina taybetiya gelê me ya berdar a klasik, ew dikarin hin tiştan bikin. Ew dikarin tiştên di dawa xwe de darijînin û bidin însanên din. Eger ew xwedî hin îmkanan bin, ez bawer dikim ku wê jî însanên din re jî bibin mînakên baş. Ji ber vê yekê jî me got “Agos”.

Çend kes di Agosê de dixebitin?

– Di navbera 12 – 13’an de kadroyên me hene. Ji xeynî wan, gelek hevalên me yên alîkar jî hene. Ew jî, ji 15–20 kesî zêdetir in.

Vêga tîraja we çi qas e?

– Ji 3 hezarî hinek borî. Roj bi roj eleqe zêdetir dibe. Bi taybetî jî, ji xeynî xwendevanên ermen, gelek kesên din jî uslûba me, awayê me dicibînin.

Armanca we ji derxistina rojnameyêke bi vî rengî çi ye?

– Du sebeb hene. Ya yekemîn: Di nav cemaeta me de zimanê ermenî kêm tê bikaranîn. Yek ji sebebên wî; di serî de, problema giştî ya civakê, meseleya modernîzasyonê ye. Însan bi tesîra Rojava ji nîrx û çanda xwe dûr dikevin. A duyemîn jî; di van 30–40 salên dawîn de li Anatoliyê mirovên me neman. Tev ji Sêwazê, Meletê, Amedê, Qeyseriyê, Mêrdînê, Wanê, Yozgatê, ji Tokatê çûn Stenbolê bûne. Zarokên van kesan ku dibistanên ermenan û hinek hîni ermeniyê bûne. Lê ew kesên ku ji dibistanê hî-

nî ermeniyê bûne jî, bi tenê bi hînbûna xwe mane. Yanê li ku derê û çima bi zimanê ermenî bipeyivin? Zimanê ermenî zêde nayê bikaranîn û hate jibîrkirin jî. Ji ber wê yekê jî divê mirov xwe bigihîne wan kesan.

Sebeba duyemîn a gelekî girîng; civaka mezin a ku em tê de dijîn –ku di nav de civaka tirk, kurd û hwd. jî hene– bi rastî jî me baş nas nakin. Em mecbûr in ku xwe bidin nasîn. Kî ne em, çi ne, çand û hunera me, awayê jiyana me, em çi difikirin, li siyasetê, li dinyayê çawa dinêrin, divê nas bikin û bizanin.

Çunkî hin kes me bi awayekî ku em ne wisa ne, didin nasîn. Hin sebebên wê jî hene ku hûn jî dizanin, ez naxwazim bikevime nav wan.

Ji xeynî we, hin rojnameyên ermenan derdikevin. Hûn wan çawa dinixînin?

– Ew sazîyên gelekî girîng in. Rojnameya Jamanak û Marmara hene. Her du jî bi zimanê ermenî derdikevin. Yek ji wan (Jamanak) 88 salî ye û xwedî payeya rojnameya herî kevn a Tirkîyeyê ye. Rojnameya Marmara jî 50 sal, li dû xwe hişt.

Eger heta vêga me ziman û çanda xwe hinekî li vî welatî parastibe, bi saya wan e. Karê ku heta vêga wan kiriye, gelekî mezin e.

Agos rojnameya ermenan e, lê gelekî hindik cih ji ermenî re tê veqetandin. Li gorî we ji bo neteweyekê hêmana zimên çi qas girîng e? Hele dema ew netewe, di nav civakên din de ber bi helandinê ve here.

– Ev pirs gelekî di cih de ye. Ziman gelekî muhîm e. Me dema dest bi projeya derxistina rojnameyêke bi vî rengî kir, ev pirs her tim li ber me mîna dîwarekê bû; gelê em rast dikin an xelet? Yanê gelo emê bibine sebeb ku, zimanê ermenî bêhtir neyê bikaranîn?

Lê belê baweriyêke me bi xwe hebû. Heta vêga sîstema me ya ku mîna civakeke girtî jiyaye, em ji vî helandinê ne-parastine, ev yek. Ya duyemîn jî; ji ber zimên gelek însanan tîkiliyên xwe bi cemaetê re qut kirine. Ka hûnê çi bikin? Divê çi bê kirin? Yanê, divê mirov jiyana xwe ya nasnameyî, çandî û hunerî te-

AGOS

Rojnameya Agosê ev 2 meh e ku li Stenbolê dest bi weşanê kiriye. Di 8 rûpelên bi zimanê tirkî de wekî pêvedanînekê 2 rûpelên bi ermenî cih digirin.

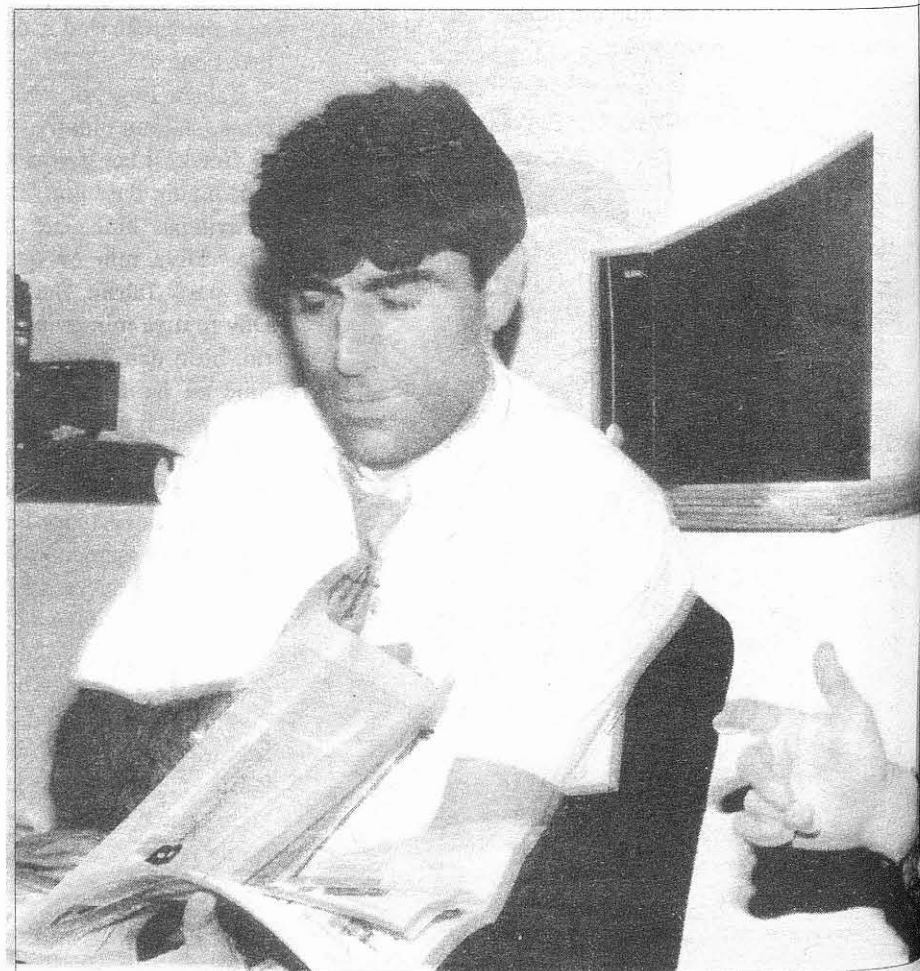
Ew, bi awayekî heftane derdikeve.
Pîvana Agosê: 56x37.8 cm. ye.

nê bi zimên ve girê bide, an, bi bikaranîna zimanên din jî ev tiştên ku me behs kirin, dikarin werin parastin? Li gorî me ewa duyemîn rastir û mimkun e. Me ev rê jî xwe re bijart û em bawer dikin ku ev tişt jî rast e.

Ha, hurmeta min jî li hemberî endîşeya we heye. Çunkî ez jî du salan di nav wê endîşeyê de mam û hê jî ew dewam dike. Emê vêga, mîna civakeke vekirî, di nav civaka vekirî de, emê xwe bi çî awayî biparêzin, em wê dicibînin.

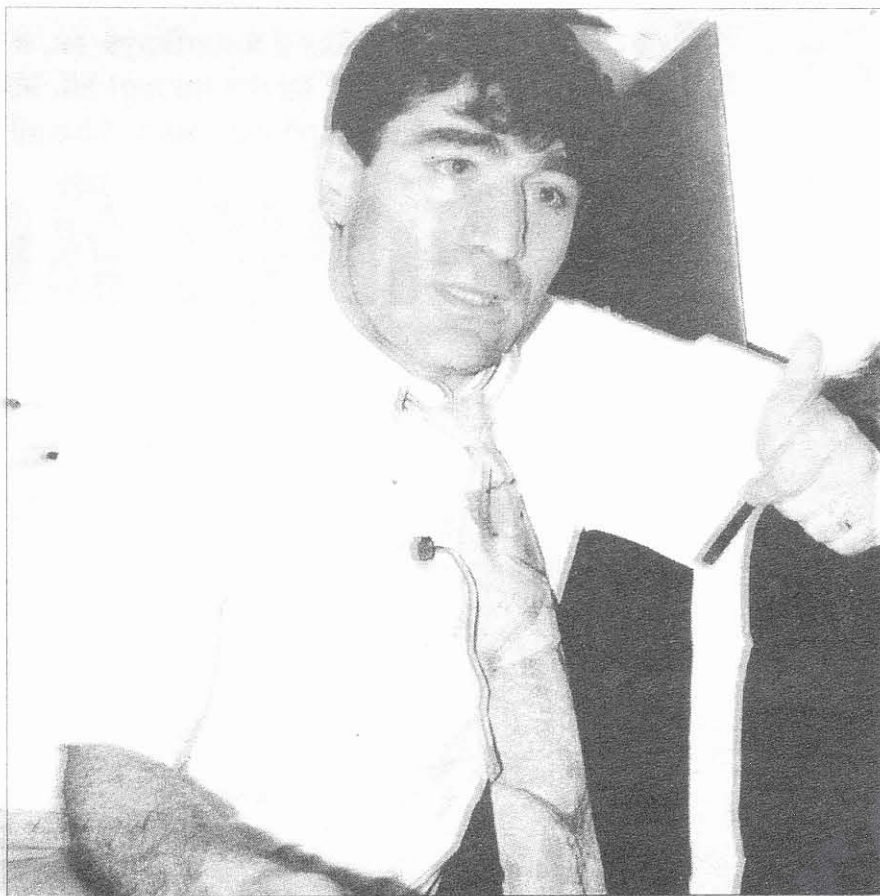
Hûn di nivîseke xwe de dibêjin ku, yek ji sebebên herî girîng a ku bûye sebeb drama dîrokî ya gelê ermenan, cudatî û nelihevkerina mezheban e jî. Vê mijarê dikarin hinekî din vekin?

– Dinya tev de ji vî dramê haydar e, her kes dizane. Bifikirin, gelekî ku di Împaratoriya Osmanî de, mohra xwe li hereketên demokratîk daye, di teorî û pratîkê de mohra xwe lê daye, di dawiyê de qirkirineke ku hiç heq nake li hemberî wî pêk tê. Dîroka resmî çi dibêje bila

“Ez ji Meletê me. Di 1954’an de hatime dinyayê. Li Stenbolê di sêwixaneyan de mezin bûm. Pêşî li Zanîngeha Stenbolê Beşa Fakulteya Biyolojiyê, dû re jî li Fakulteya Fen-Edebiyatê Beşa Felsefeyê min xwend. Di dema 80’yan de ji ber sebebên cur bi cur ez hatim girtin. Berê ez bi karê pirtûk û weşanan re eleqedar dibûm. Min rojnamevanti nekiribû lê, nivîskar û xwendevanekî baş im.”

ya Tanzîmatê de ew mîsyonerên ku min behs kiribû hatine û li dêra ermenan mîna cihê nêçîrê nihêrtine. Piştî wê jî, çekên xwe yê dunyawî xistine nav wî cihê nêçîrê; her wiha jî pere, madiyat û îmkân xistine.

Li Anatoliyê Kolejên Amerîkan vekirine, li Tarsûsê, Wanê û hwd. Bi wî awayî jî, wê derê parçe kirine. Encam li holê ye: Gelê parçebûyî.

Li Tirkîyeyê hê jî, ji ber qirkirina ermenan sendromek heye. Dewlet hê jî vê yekê qebûl nake. Hûn vê yekê çawa dinixînin?

– Ma ezê çawa binixînim! Ez ermenî û dîroka xwe jî baş dizanim. Hûn jî dibê ku kurd, tirk an jî ji miletekî din bin. Hûn jî mecbûr in ku dîroka xwe baş bizanibin. Li gorî min, ev problema we ye. Berî vêga min resimek an jî tabloyek li ber çavên we xêz kir. Çi karê ermenan li Ûrûgûayê, Arjantînê, Amerîkayê û virde wirde heye?! Yanê bi mantiqeke rast divê van tiştan mirov bîne ber çavên xwe û qerara xwe bide.

Ha ev jî heye: Di nav civaka tirk an jî kurdan de, hin kes ermenî jî wê bûyerê parastine, veşartine, alîkarî dane. Ji ber wê yekê jî ne rast e ku mirov topyekûn ji her kesî re an jî, ji gelan re bibêje, “Hûn tevde wisa bûn û we tevde nizanîm çi anîne serê me û falan filan.”

Lê belê divê mirov vê baş deyne holê ku, di dîrokê de ev bûyer qewimiye. Ku hûn bibêjin “Na, nebûye”; bibêjin. Ew jî problema we ye. Hûnê xeletiyên xwe her bidomînin. Heger hûn bikaribin tevî zanîna wê dîrokê bi hev re bijîn —ez behsa jiyaneke li nik hev û din nakim, çûnkî jiyana li nik hev û din gelekî bitalûke ye— tê wê wateyê ku bergeha we, çeperên jiyana we ya pêşerojê fireh e.

Der heqê hejmara ermenan de agahiya we hene gelo?

– Li gorî texmînan, li Tirkîyeyê 60–80 hezar ermenî dijîn. Li temamî dinyayê jî 7 milyon; 3 milyon û nîv li Ermenistanê, yê din jî ew kesên belavbûyî.

Bi taybetî ew kesên nexwedîdewlet û welat, her tim hesreta çiyîna cih û warê xwe dikişînin. Êdî welatê ermenan jî heye. Çima tevde venagerin welatê xwe?

– Li gorî min, li welatekî din, wekî ermenî ku hûn bikaribin bijîn, ew bes e. Tiştê esas ew e. Meclîsa Ermenistanê di van demên dawîn de bi ya min, biryareke gelekî rast stand. Yanê, pêşniyaza cot-welatîyê, li meclîsa xwe red kir. Got, “Ermenistan, welatê wan kesên ku li Ermenistanê dijîn e. Mafê hilbijartin û danbijartinê ancax aîdî wan kesan e. Ê tabî çi heqê min heye ku ez herim, ew kesên ku 70–80 sal e li wê derê jiyane, derd û êşên xwe li wê derê kişandine, xwe bikim şîrîkê wan û ji mafên wan îs-

Bi taybetî van 10 salên dawîn tiştên ku li Rojhilat diqewimin, çavên mirovan ditirsînin, ew rewş bi serê xwe problemeke mezin e. Heta ku ev pirsgirêk neyê çareser kirin, ev welat ê çawa bigihîje rewşa asayiyê, ez nizanîm.

tîfade bikim. Li wê derê min tu ber neafirandîye.

Min li wê derê hilberîn kiriyê û hebûna min li wê derê reh vedaye. Ancax mafê min heye ku, ez li vî welatî xwedîgotin bim der heqê pirsgirêkên vî welatî de.

Rewşa îro ya Tirkîyeyê çawa dibînin?

– Baş nabînim. Der heqê pêşeroja Tirkîyeyê de, ez bi endîşe me. Carekê ji aliyê aborî ve, ev welat ber bi terazinê (uçurum) ve diçe. Ji xeynî wê, zêdebûna betal û bêkaran, pirsgirêka demokrasîyê

û bi taybetî van 10 salên dawîn tiştên ku li Rojhilat diqewimin, çavên mirovan ditirsînin, ew rewş bi serê xwe problemeke mezin e. Heta ku ev pirsgirêk neyê çareser kirin û li ser vê yekê lihevkiyên çênebe, ev welat wê çawa bigihîje rewşa asayiyê, ez nizanîm.

Ji ber wê yekê jî, li gorî min wezîfeyên mezin dikevin ser milên demokratên ji her qadên civakê. Eger ku tiştê baş pêk were, bi saya wan kesên demokrat wê çêbe.

Li ser medyaya tirkî çî difikirin?

– Medya bi temamî xitimîye. Gelek ji wan, ji heqê ticaretê, bazirganiyê baş derdikevin. Lê, rojnamevanî û rêberîya gel çiqas pêk tînin, mirov nikare bersîveke erênî bide wê pîrsê. Ji bo tevan nabêjim vî tiştî. Lê belê qismekî mezin naveroke karê rojnamevanî û televîzyonê guhertine.

Divê binê wan qef û qoran, quşxane û taweyan qul bibe ku êdî gel jî, ji bo bîdestxistina wan fîraq miraqan bi pey wan nekeve. Ha, wê kengê binê wan quşxane û taweyan qul bibe, nizanîm.

Dixwazim pîrsa xwe ya dawî bipîrsim. Hê jî dewlet hebûna kurdan qebûl nake. Ku were qebûl kirin jî bi awayekî nelê ye. Ji bo Serok û gerilayên PKK’ê û heta ji gundiyan ku tînin kuştin re jî dibêjin, “Ew ermenî in, sunet jî nebûne û hwd.” Di şexsê wan de heqaretê li ermenan dikin. Ji berê ve wan gotinan bi kar tînin. Hûn çî dibêjin li ser vê yekê?

– Tabî em gelekî xemgîn dibin. Em ermenî gelekî baş dizanin ku ev yek ne rast e. Ez vê her tim dibêjim, vê carê jî tekrar dikim. Eger ermenî li refekî bin, ne di nav refê PKK’ê de, di nav artêşa tirk de cih digirin. Em zarokên xwe dişînin leşkerîyê, naşînin ji PKK’ê re. Ew tiştê ku dibêjin, metoda ajîstasyona psîkolojîk e. Di paşerojê de jî ev metod bi kar anîne û gelekî jê feyde standine. Divê wisa nekin. Heta dewleta Ermenistanê daxuyand ku ew ne di nav vî karî de ne.

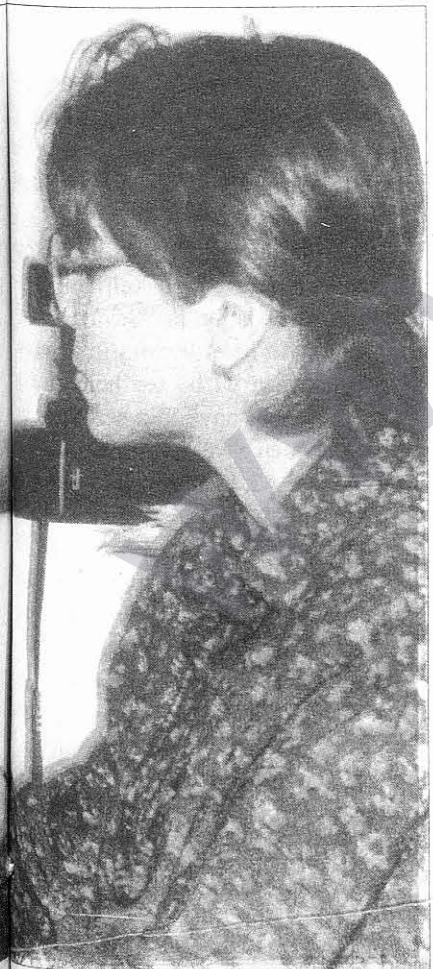
bibêje, ev qirkirin pêk hatiye. Sebebên wê gelek in. Hûn dixwazî dilê xwe ji min bigirin, an negirin, gelê kurd bi xwe jî di nav vî tiştî de cih girtiye. Ji xeynî wê Îtîhat–Terakî di nav de heye, teorîsyeniya emperyalîzma alman, politikaya “parçe bike–bi rê ve bibe” ya emperyalîzma îngilîz û amerîkan, metoda emperyalîzma fransîzan a ku “kengê bi kêrî te were, wê demê bi kar bîne”, heye. Û tevî van yekan jî cudahiya olê û pirsgirêka çîmayetiyê hebû ku çepa tirk hê jî ev pirsgirêk baş tehlîl nekiriye.

Pirsgirêkeke girîng jî ew e ku, wê demê hin gelên xiristîyan (îsevî) mîna bulgar, sirp û hwd. ji Împaratoriya Osmanî veqetiyane û serxwebûna xwe bi dest xistine. Ew jî bûye sebebê drama ermenan. Yanê mirov dikare bibêje ku heyfa wan tiştan ji ermenan hatiye hilandin, gûza pûç di serê ermenan de hatiye şikandin.

Neheqîyê mezin bû. Ava wî gelî zîwa bû û damara wî hate birîn. Bifikirin gelê ku li Anatoliyê dijî, hê di navberê de 80 sal neborîye, way dibînin ku ji Amerîkayê, Arjantînê, Ûrûgûayê, Ewrûpayê, Awûstralayê derdikevin. Ew çî belawelabûn bû, ew çî ba û bager bû! Ew çî bahoz bû ku ew qas insan daye ber xwe û ew birine heta wan deran! Berîya wê bûyerê ew insan tune bûn li wan deran. Hê wê demê dest pê kiriye.

Lê belê di wê nivîsê de, hûn sebeb mîna cudahiya mezheban nîşan didin.

– Ha, li vê derê cudahiya mezheban gelekî girîng e. Binêrin! Dêr û netewetîya ermenan gelekî bi hev ve girêdayî ye. Li dinyayê û di dîrokê de cara yekemîn e ku dêr û neteweyekê bi hev re xiristîyanî qebûl kirine. Ev tişt berî 1700 salî qewimiye. Xiristîyanî jî berî 2000 salî derketiye. Yanê di navberê de ferqeke 300 salî heye. Û dêra ermenan ji wê rojê heta îro nasnameya xwe ya netewetîyê wînda nekiriye. Ta ku di dema dawî

Pêla evînê

Bedirxan, nivîsî ji millet re, ji mirovatiyê re, ji pîrekê re, ji Feradê re, ji Asya û Afrîka û Amerîkayê re, û ji gundî û dost û hevalên xwe re. Ew dostê Nazîm Hikmet bû. Mirovê ku Aragon nasiye bi welatê xwe û dengê xwe gihand hemû aliyên cîhanê.

Hamid Bedirxan

Bedirxan, helbestvanê ji başûrê biçûk e. Helbestvanê ku ji kaniya keder, êş, derd, xem û berxwedanê vexwaribû. Yê ku zimanê perîşan û belengazan bilind kiribû.

Bedirxan, yê ku koçber bû li ser "Riyên Asya" yê girtî û xwediyê nasnameya parçekirî bû.

Ew, yê ku hozan bû, li ser girên axî yê ku keçên zagrosî xwe di pişt de vedîşêrin û evînên xwe dirêsin. Bedirxan, baz bû, yê ku çavên xwe nedigirtin li ser zilm û zordariya dijminan.

Ew, yê ku Louis Aragon nasiye bi çiyayên Asyayê, ew çiyayên veşartî. Ew, xwediyê gotina "Yên ku di cîhanekê de, karin bi hev re bifikirin."

Bedirxan, ew ê ku şoreşa birçibûnê û jarî û belengaziye hilgirtibû ser milên xwe, ta ku bigihîne bihuştaya ciwantiyê. Ew ê ku razabû di şikefta tarî de û hişyarbûna wî li ser rimerima dengê dahola Asyayê bû.

Bedirxan, ewê ku bi pênuşa xwe li ser pêlên Çemê Feradê dagirtibû. Ew, ê ku li konsera "Gilgamiş"ê hazir bû û yê ku karker bû di girtina birca "Babil" de.

Bûyîna Bedirxan

Li gundê Şiyê, li herêma Efrînê di sala 1924'an de ji dayika xwe hate jiyandî. Di zaroktiya xwe de koçber bû. Rêviya Qirîxanê û li wir zimanê tirkî ji ber kir û fêr bû. Li Zanîngeha Stenbolê xwendina toreyê tirkî jî xelas kir û di jiyana zimanê fransî de bi xortî kar û xebat kir.

Di salên pênçiyên de jî karê rojnamevaniyê di rojnameya Günaydîn de li Edeneyê kir.

Bedirxan, bi biyanî nivîsî. Bi tirkî û fransî; çî helbest û çî çîrok û gotin, di rojnameyan de. Ji ber ku zimanê dayikê jî wî re qedexe bû. Piştî vegera li gundê xwe Şiyê, di sala 1951'an de bi zimanê erebî jî dest bi helbest û nivîsandina xwe kir. Di wê demê de karê bi cefa û hêz, jiyana wî girtibû û bi awayekî karker bû li bajarê Hema û Humsê. Di sala 1985'an de, bi helbestvanê kurd ê Sovyet re Elî Ebul-Rehman re, hevnasî li darxist. Ew helbestvanê ku rexne û gotinên xwe bi giranî li ser helbestên Bedirxan dagirtibûn ji ber nêvîsîna wî bi zimanê kurdî. Ev gotinên wiha hatibûn xuyakirin di hevpeyvîna Bedirxan de, di kovara El-Hîwar de.

Bedirxan di jiyana xwe de ket û rabû, bi perîşanî û xizanî û belengazî, bi zindan û lêdan, jiyana xwe û xwendevantiya xwe qedand û di şagirtiya xwe

Bedirxan, ji axa û bega û mela û zilm û zordariya wan jî, pir bi kîn bû. Di warê nivîsîna helbestên xwe de jî mirovekî sosyalîst bû. Her wiha ev tişt jî xuya bû di helbest û dîwanên wî de.

de dest bi xebata xwe ya siyasî kir. Li Tirkîyeyê tevî hevalên doza xwe, helbestvanên mezin Nazîm Hikmet û Abidin Dino û Memduh Selîm. Ev hemû helbestvanên hanê, jiyana wan hemûyan nêzîkî hev bû. Wekî çawa jiyandî xwe derbas kirin bêzarok, lê ku zarokên wan helbest û nivîsîn bûn.

Bedirxan, jiyana xwe bi nasîn û xebat û helbestan qedand. Di sala 1994'an de Mihricana Helbesta Kurdî ya Duduyan, Bedirxan dawetî mihricanê kir bi mêvantî. Bedirxan du helbest ji millet re kirin diyarî bi zimanê kurdî. Yek bi navê gundê wî Şiyê bû, ya din jî

bi navê xwe bû, diyarî kir ji canê Cegerxwîn re.

Bedirxan, ji axa û bega û mela û zilm û zordariya wan jî, pir bi kîn bû. Di warê nivîsîna helbestên xwe de jî mirovekî sosyalîst bû. Her wiha ev tişt jî xuya bû di helbest û dîwanên wî de.

Bedirxan, nivîsî ji millet re, ji mirovatiyê re, ji pîrekê re, ji Feradê re, ji Asya û Afrîka û Amerîkayê re, û ji gundî û dost û hevalên xwe re. Ew dostê Nazîm Hikmet bû. Mirovê ku Aragon nasiye bi welatê xwe û dengê xwe gihand hemû aliyên cîhanê.

Bi Pablo Neruda re stran gotin û bi

Lorka re girî û lorand û bi pêşmergeyên cîhanê re çek û tiving hilgirt û bi mosteyê mezin Cegerxwîn re riyên Asyayê raxist û dirust kir û pêlên Çemê Feradê bilind kir, ku Cegerxwîn jê re digot "Deryaya Toreyê".

Bedirxan ji helbestên Cegerxwîn mala evîna xwe girtibû û dîwana xwe ya duduyan jî bi navê helbestekê Cegerxwîn derxistibû; bi navê 'Şeva Hicran' û dîwana wî ya yekemîn jî bi navê 'Li Ser Riyên Asya' hatibû çapkirin.

Û piştî mirina wî xuya kir ku pirtirî 10 dîwanên wî yê ne çapkirî hene di pirtûkxaneyê wî de.

Ji gotinên Bedirxan

- Helbest qêrîna min
- Helbest dilan paqij dike
- Milletê kurd hunermend e, ji ber ku dîlan û govendan xweş dizane û pê kar dibe.
- Em hewcedarî roman û teatrê ne, pirtirî nanê devê xwe
- Pir gel hene xwediyên yek romanê ne, lê gelê kurd xwediyê pirtirî 200 romanan e.

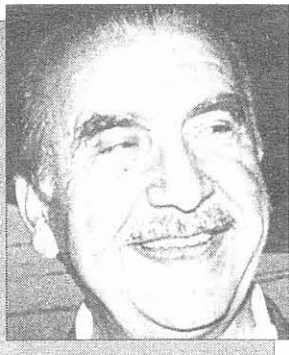
Nîgarin di meşa mirina Bedirxan de

Di 29'ê avrêla 1996'an de helbestvan Bedirxan di nexweşxaneyê de m. Piştî ku nexweşiyê giran canê wî girtibû û di 2'yê meha 5'an a 1996'an de, gundiyan wî keç û xort, pîr û kal li bendê bûn. Zêdetirî 30 hezar mirovî li paşlaşê wî rêz girtibûn û bi dirêjîya 3 km'yî ji gund ve bi diljarî mêvan û gundî meşyan. Wekî şahiyê mezin hate xuyakirin û sirûda neteweya kurdî 'Ey Reqîb' hate xwendin.

Û gotina destpêkê "Hûn bi xêr hatin" ya xanima wî Nazlî Xelîl bû, bi zimanê kurdî û helbesta "Şeva Hicran" ya Cegerxwîn hate diyarîkirin ji wî re. Ew jî daxwaza wî bû tev helbestek ji helbestên wî bi navê "Ez serbilind im di nav hevalên xwe de" û piştî wê pêçandina laşê wî, bi ala rengîn gora xwe girt.

Di dema naştina wî de gelek kesên navdar, helbestvan, rewşenbîr, weşanvan, rojnamevan beşdar bûn. Her wiha Necah El Ettar (Wezîra Çandê ya Sûrî), Wîsal Ferha (Sereka Giştî ya Komûnîstan), Henna Mîna (Roman-nivîsê ereb ê mezin) bi telgrafên xwe tevî merasîma naştinê bûn. Di dawiyê de gul û reyhan û sosinên ji ser çiyên gora helbestvan Bedirxan xemilandin.

BERHEVKIRIN: S. ROBAR
WERGERANDIN: ENYAT

Li Navenda Çanda Mezopotamyayê ya Stenbolê li Şaxa Beyoğluyê û ya İzmirê vê heftiyê ev çalakiyên çandî, hunerî û semîner hene:

● 9.6.1996 Yekşem

Ji şaxê Navenda Çanda Mezopotamyayê ya İzmirê Şanoya Hêvî, 'Qêrînên Bêdeng', saet: 14.00, Ji NÇM'ya Stenbolê Konsera Koma Çiya, saet: 18.00

● 12.6.1996 Çarşem

Semînera Ebûqat Suat Parlar: "Ji Osmaniyan heta îro hêzên dewletê yê nependî", saet: 18.00

● 14.6.1996 În

Semînera nivîskarê Abdulmelik Firat, bi navê "Li Tirkiyeyê fonksiyonên

parlementoyê", saet di 18.00'an de li NÇM'ya Stenbolê

● 15.6.1996 Şemî

Sohbeta Ebûqat Zekî Öçal: "Ji kevneşopê ber bi pêşerojê" saet: 14.00, Konsera Ozan Delîl, saet: 18.00

Li BEKSAV'ê;

● 9.6.1996 Yekşem

Ji bo xwendekarên zanîngehan danasîna pişê û beşên xwendinê, saet: 11.00

10.6.1996 Duşem

Bîranîn: Nazîm Hikmet, amadekar Şükran Kurdakul, saet: 18.00

RÛDAN

mir Bedirxan

Ji dîwana "Li ser rêçikên Asya"*

Ji bo te ey Asya

(Parçeyek ji helbestê)

Ez bazekî Asya me
Ketim rê
Li bin ezman
Û "roja serjêkirî"
Û strana havînê li ser deran,
Ketin û şikestina hêviyan
Pistepistên di tariyê de
min ranawestînin.

Evîna min ji axê re,
ji mirovan re, ji bayê re,
ji daran re...

Dihêle ez bixebitim
ji bo bihuşta qedexe.

Paxir (sifir) û hesin
birçî bûn

Her tiştên demûşî û pîrhebok
jehra şevan

Bûne zeyt ji çira min re
û pêt hiç venamire

Ji her cihî
dest dikevin destê min.

Mamiş ji gund hat û li bajêr mir

(Parçeyek ji helbestê)

Mamiş rêwiyekî bêveger e
di hişê hevalan de.

Çaxa hate bajêr

ji gundê xwe yê dûr

Rûyekî wî yê nazdar hebû

wekî kaniyên ji zîv

Yên li pey xwe hiştin.

(...)

Min careke tenê Mamiş dît

pişt re min pîr caran ew dît

Û min bêriya axaftina wî dikir

wekî ez rûnim bi "Hanna Mîne" re

Û deryayê re

li bin dareke mezin.

Do

ji min re gotin Mamiş mir

Ez pîr xemgîn bûm

Ji min re gotin:

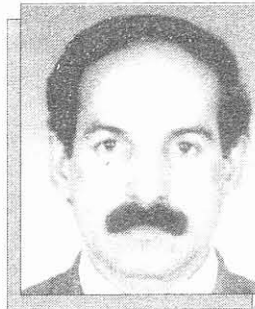
berî mirina xwe

Mamiş nas kir çima dîsa êrişî

Angolayê dikin.

TÎŞK

SÎRWAN REHÎM

Şanoy bêdeng

Hunerî Bandomîm, yan şanoy bêdeng, beşekî zîndûy hunerî şano ye. Bê daxewe hêsta bînerî kurd be tewawî aşnay em hunere be pêz û pir le dahênane nebuwe. Diyarê emeş ewe nageyênêt ke ême yaxud hunermendanî ême beranber be seng û pêzanîni em hunere kemterxem bûbin, nexêr belkû hewlî be derbest û karî nayab lem biware da berçaw dekewin.. Belam ewende heye ke ew destkurtî hoyekanî rageyandin way kirduwe ke ew hunere wekû zor şitî tirî be pêzman le çwarçêwey şarêk yan nawçeyek da bimênêtewe.

Hunermendî gewrey gelî kurd Ersên Reşîd Polatov ke nizîkey bîst sal berêweber û derhênerî şanoy Yerîvan buwe le Ermenistan, le mer hunerî bandomîm delê; Le katêk da ke wişe nixx û behay xoy le dest dedat, hunerî bandomîm cêgey wişe degerêtewe û ew kelêne pir dekatowe.

Hunerî bandomîm cige lewey ke rohî palawte û cwankarî şano le xo da berceste dekat û bê hiç araiştêk hunerî resen û cwankarî dexemlênê, herweha rêgeçareyekî lebarîşe bo ewey hunermend bitwanê nazikî hunereke le çeqoy sansorçiyekan rizgar bikat û cigergoşey dahênani goşawgoş ser nebrin.

Hunermende hawçerxekanî cihan hemîşe hewliyan dawe ke sûd le ceste û cûley leşî ekter werbigrin, serbarî deng sûd le kare cesteyeyekanî nimayîşkar werbigrin takû lew rêgayewe hem cwankarî leş le amêzî şano da berceste biken û hem jî rê le ber hegawî sansor qut bikrêt.

Ca eger le karêkî şanoyî asayî da, erkî leş le perawêz da bêt, yan ew erke serekiyey nebêt û wişe û riste efsunawiyekan ser çopîkêşî govendî şano bin, ewa le hunerî bandomîm da wişe giringî xoy le dest dedat, yanî şitêk be nawî wişewe le amêz û rûberî şano da niye bînin û tenanet dengdaneweş her bo ceste û cûley leş degerêtewe. Nek çaw belkû giwêş bo tirpey pêyek, bo mişeyek heldexrêt, belam karî bandomîm hemû giyan dekat be çaw, çunke kareke karî çawd diwandine û zimanî hawbeşî mirovayetî le xo da dexemlênê. Detwanrêt biwitrêt ke le bîninî bandomîm da wişe rolî tewawî xoy le dest dedat.

Hunerî bandomîm hemîşe hewênî zorbey ew rêbaz û tewijme tazane buwe ke lem sedey bîsteme da seryan heldawe. Eweta Bertold Brechtî şanokarî gewrey Alman dexwazêt be tenha şewewestanêkî ekterekanî û bê ewey yek wişeyan le dem bête derewe gewretirîn şit bilên, yanî deyewê bêdeng peyawî gewre pêşkeş bikat. Aya eme beşek le bandomîm niye?

Herweha derhênerî be nawbangî Polonî Krotofskîş hemîşe giringî be cestey ekter û cûley leş dedat, emîş deyewê zorbey erkekanî nimayîş le leşî nimayîşkar da kokatowe, belam bew mercey ke lew perî bedewî da cêgey wişa bigrêtewe. Krotofskî dexwazê ekter bê ewey peyvêk le zarî bête derewe şitekanî xoy be bîner bigeyênê. Diyar e ke emeşyan her geranewepe bo hunerî bandomîm.

Şanoy bêdeng pêwîstiyekî gewre û girane û debê giringî tewawî pêbidrêt, be corêk ke ew hunere be bînerî kurd binasênrê.. Be hîway ew rojey gelî kurd le ser şanokanî kurdistan aşnay em hunere hawçerxe debêt....

* Ev dîwana Hamid Bedirxan di sala 1983'an de hatiye çapkirin.

Hevalêna lûye û şêr

Waxtê game de şêr û lûye ra piya heval benê. Şêr kî hîrê leyîrê xo benê. Na heval her dem têlêwe de fetelîne û qe zumun ra nevişînê.

Rozê (rojê) lûye şêr ra vana:

– Bê ma piya na koy sero bifetelîme (bigeyrim), hala çi esto çi çino.

Şêr û lûye ra kunê raye Sonê. Xelê fetelîne (geyrenê) û yenê çengelê de girs ser. Vereniya çengel de tiro de zof girs beno û dey vera kî çengelo de bibeno. Arê na hurd çengelû nejdîye hîrê (hûrê) mêtire beno.

Hurd heval tenê nîsenê ro û oreşînê ra. O dem de lûye wirzenera û şêr ra vana:

– Piyê to henke çêr bî, na çengel ra xildenê çengelê bovêr ser. Nika keso jêdey çino.

Nafa şêr kuno xo ver, vana:

– Ma piyê mi îtara xildano ez besenêken çawo. Ezo xildan.

Çi esto ke neşkîno xo bover erzo û

tira erjîno sono (şono). Lûye xo de bena sa eve rîwayis sona lewê şêr. Hetê ling û ser sona fek kena ci, cêra vena.

Şêr şaş kune û lûye de nadano vano:

– Heval ti senê hevala mi wena. Qey mi nêxelesnena ama lingunê mira mi kîsena (kişena). Eke henyoy cigerunê mi burê kê çimê mi va rakarde nêşerê, ez vajîne hevala mi ez werdo.

Lûye kî vana:

– Mi piyê to xapit ard, îta (tiya) eve na qeyde kîşt û werd. Nafa kî to xapita. To ra dime kî leyîrunê to xapnen onca an îta eve na qeyde wen.

O dem de nadanê vengê bervîs yeno. Lûye sarê xodana we nadana leyîrê şêr amê çengel ser bervenê. Cerenê ra lûye ra vanê:

– To kalîkê ma xapit ard îta kîşt werd, piyê ma kî eve na to rê wena. Hama endî neşkîna ma burê. Na ra dime ma nêxapîme.

ŞENGUL

Kêz Xatûn

“Kêzê kêzê kêz xatûnê. Tu bi şimikên reqreqûnê, ji gulan gulan bixwînî.

Tu bi ku de diherî?” Kêz Xatûn bersiv dide:

“Ez dê ji xwe re mêr bikim”

Hebû tune bû, carek ji caran, rehmet li dê û bavê guhdaran. Xêr ji eza û mixtaran. Gotin ji me, dotin ji we. Li gundekî keçikek dijî. Salên wê êdî bihurîbûn. A rastî di mal de mabû. Tu kesî ew nedixwest û pê re nedizewicî.

Rojekê bêhna wê teng dibe. Hêz di de xwe radibe piyan. Dibêje:

– De bi çi rengî be, ezê ji xwe re mêr bikim (bizewicim).

Kete û helawê xwe dixê tûrikê xwe, serî hildide, bi çîyan dikeve. Pir dihere, hindik dihere, rastî şivanekî tê. Şivan ji dûr ve bang dike, dibêje:

– Kêzê kêzê kêz xatûnê. Tu bi şimikên reqreqûnê, ji gulan gulan bixwînî. Tu bi ku de diherî?

– Ez dê ji xwe re mêr bikim.

– Tu min nagirî?

– Bersiva min rast bide. Em bêjin min tu girtî. Dema ku di mal de bêhna te teng bû, tu hêrs bûyî, tu wê bi çi pergali, bi çi darî li min bixî?

– Bi çoyê (darê) şivaniyê...

– De her qeşmerê kîslan. Ne hewceyê te me.

Kêz Xatûn ji hêrsan merezarî dibe û dîsa bi rê dikeve. Di rîyan de rastî gavanan, berxvanan, nêçîrvanan û hwd. tê. Hemû bi awayê (wekî) şivan bang lê dikin. Ê hemû bersiva wê didin. Yek dibêje bi çoyê gavaniyê, yek dibêje bi çoyê berxvaniyê, yê din dibêje bi dare-

ke din wê lê bixin.

Kes jî ji çoyan berjêr nayê xwarê. Kêz Xatûn jî, ji wan hemûyan re çêran dike û dikeve rîya xwe. Lê, êdî tarî lê diqewime. Şev di ser de tê. Bi moraleke xerab hildikişê ser darekê û radikeve.

Di destê sibê re dibîne dûyekî zirav ji dûr ve bilind dibe. Xwe li benda wî dîyî digire û dimeşe. Rast li koşka mîr tê.

Dihere ber deriyê mîr li ser kevirê xwezgîniyê rûdine. Li ber deriyê mîr du heb kevir hebûne. Yek ji bo parsekan û yê din ji bo xwezgîniyê, mîr diheyire. Ferman dide û wê derdixe hizûra xwe.

– Ma tu dîn î? Ew kevir ne yê parsekan e. Tu keçikek bi serê xwe yî, çi dixwazî?

– Ez dixwazim mêr bikim.

– Tu min nagirî?

– Bersiva min bide. Tu wê bi çi çoyî li min bixî?

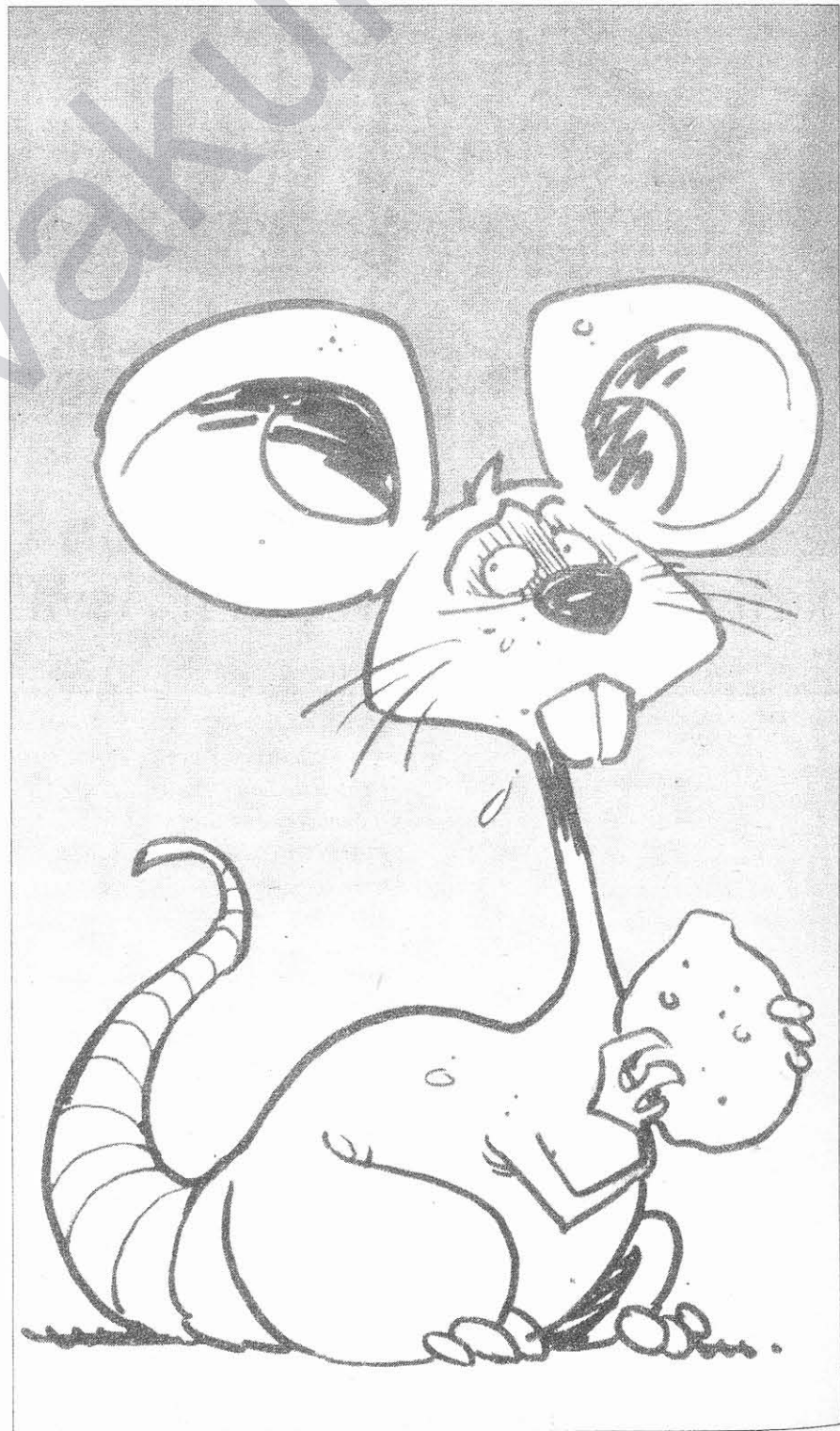
Mîr şûr ji ber xwe dikişîne û dibêje:

– Ezê bi şûr li te bixim.

– De her pîso. Ev şûr qet nebe. Ez ne hewceyê te me.

Kêz Xatûn di dinyayê de mêrekî bêço nabîne û di dawiyê de bi mişk re dizewice. Sedema ku mişk wê bi boçeka xwe lê bixe. Ê boçik jî mirov naêşîne.

MENDO MOBAR

Hades tim li ser kar in

Tu rewşenbîrekî kurd ê binamûs ji tehde, îşkence û sirgûnê nefilitiye. Digel vê, jiyaneke derbeder jî, jiyaye.

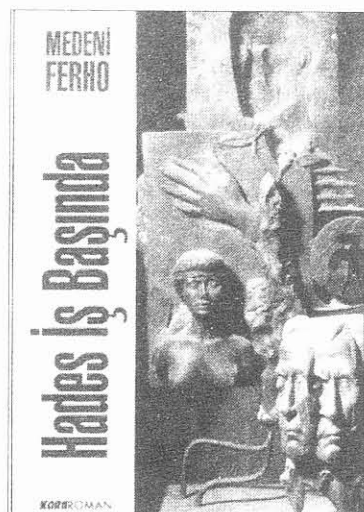
Di nav me kurdan de "rewşenbîrbûn" zor dijwar e. Ji aliyekê ve berpirsî û peywirên ku civakê lê bar kirine û ji aliyê din ve jî roma reş, ereb û ecem.

H.z. Alî, li gorî gotinbêjan, gotiye "Kî herfekê hîni min bike, ez dê çil safî bibim koleyê wî." De îcar rewşenbîrekî kurd, Dilşad Merîwanî, li başûrê welêt xwestibû ku tîpên kurdî yên latîni, hîni şagirtên xwe bike, ji aliyê rejîma Saddam ve hatibû îdamkirin. Bi ya min, ev serpehatî têra xwe rewşa ronakbîrên kurdan eşkere û zelal dike.

Tu rewşenbîrekî kurd ê xiretdar û binamûs ji pest, pêkutî, tehde, îşkence, girtin û sirgûnê nefilitiye. Digel vê, jiyaneke derbeder jî, jiyaye. Ha li vir û ha li wir bûye. Îcar kesên ku bi weşankariyê re eleqedar bûne, tim di bin cerd, êrîş û pêkutîya polîsan de bûne û weşanxaneyên wan hatine talankirin. Ev rewş hîna jî berdewam e, tu tişt neguheriye. Ewletiya tu weşanxane, rojname,

kovarên kurdan nîn e. Li benda polis in, ka dê kengê bîn.

Medenî Ferho jî, yek ji wan rewşenbîr û weşankaran e ku niha li derveyî welêt dijî. Van rojan romaneke wî bi tirkî hate weşandin. Navê romanê "Hades İş Başında" ye û ji aliyê Weşanên Kora ve hatiye weşandin. Roman jî 283 rûpelan pêk tê. Mirov dikare wiha li kurmancî wergerîne:

"Hades li ser kar e". Nivîskar di vê romana xwe de rewşa ronakbîr û weşankarên kurd tip tazî li ber çavên xwendevanan radixe.

Medenî Ferho, beriya derbeya 12'ê rezberê li Stenbolê weşanên ABeCe'yê ava kiribû û ji derbeya leşkerî jî para xwe standibû. 7 sal di hundir de mabû. Beriya ku wî biavêjin girtîgehê jî, 45 rojan di "binçav" de dihêlin. Aha ev roman berhema wê girtîtiya dirêj e.

Nivîskar di romanê de, li ser xwe, li ser wan bûyerên ku hatine serê wî, radiweste û wê heynê careke din bi xwendevanan dide jiyandin. Ferho, bi awayê vegotina xweserî xwe, wê demê vedibêje. Car caran bi rêbaza sur-realistî jî demê hildide destê xwe. Di romanê de tişteki girîng jî ev e; digel nixandîne, hesab pirsîn, darizîn (muhakeme) jî heye. Ge-rek e em balê bikişînin ser taybetiyeke Medenî Ferho jî. Ew hem bi kurdî û hem jî bi tirkî dinivîse. Hem bi pexşanê û hem jî bi helbestê re eleqedar dibe.

M. RONAK
Navnîşan: Weşanên Kora
Cağaloğlu Yokuşu Evren Han
Kat:3 No 55
Cağaloğlu/İstanbul

HELWEST

Kovara Çand û Edebiyata Kurdî

RONESANSA KURDÎ

DÎMENEK JI RONAKBÎRÎYA KURDÎ

Hejmar / No: 4 Sal: Heziran-1996

Helwest xwe nû dike

Kovara Helwestê bi hejmara xwe ya 4'an derkete pêşberî xwendevanên xwe. Kovara ku li Swêdê dertê û xwerû bi kurdî

ye, di vê hejmara xwe ya dawî de li ser "Ronesansa Kurdî" rawestiyaye û ev mijar ji xwe re kiriye manşet.

Ji hêla din ve di kovarê de hatiye eşkerekirin ku wê kovar naveroka xwe biguherîne û hejmara 5'an dê wekî kovareke akademîk a çand û edebiyata kurdî derkeve. Her wiha, kovarê redaksiyona xwe jî fireh kiriye û tê daxuyandin ku dê ev yek wê hîn pirtir berfireh bibe.

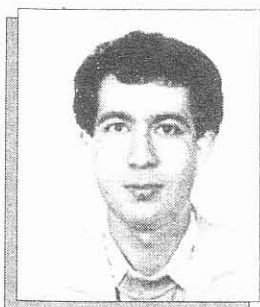
Di vê hejmarê de nivîs, gotar, hevpeyvîn, danasîn û analîza berhemana cih digirin. Ji wan hin jê ev in:

"Ronesansa kurdî di çi merhaleyê de he ye?" Lokman Polat (birêveberê kovarê ye), "Dîmenek ji Ronakbîriya Kurdî" A. Gernas, "Tevgera Rizgarîxwaz û Rewşenbîrî" N. Zaxuranî, "Nivîskar Çima Pêwistî Bersîva Hinek Tiştan e?" Medenî Ferho, "Ziman, Zarav û Pirsîna Din" Şahîne. B. Soreklî, "Miho" (kurteçîrok e) Suleyman Demir.

Û hevpeyvînen bi Latif Özdemir, Gabar Çiyan û Zana Farqînî re

Hemû guneh ji min standin û gotin 'Were tobe bike'

DILBIXWÎN DARA

Werin û Bibînin...! Navê filmekî rûsî ye, jiyana zarokêkî rûs di şer de tîne pêş çavên temaşevanan. Lê belê, ne di ekranên televîzyonê de, ne jî li ser perdeyên sînemayan yên spî... werin rastiyan bibînin: ne tenê jiyana zarokêkî, dramaya hemû zarokên min bibînin. Cesaret bikin û çavên xwe negirin, hinekî xwe biêşînin, xem nake bila ji çavên we xwîn bibare, ji ber ku zarokên min di nava xwînê de gelek caran fetişin.

Dema ku "însan" însanan dixwin! Ji dinyayekê ez diçim dinyayekê din. Tu caran min nedixwest ez piştî xwe bidim wan gundan û li kolanên Ewropayê wekî pêxwas û birçiyekî destên xwe li ber rêwiyan vegirim û ji wan rica û lavan bikim, qet nedihate bîra min. Tu caran min nedixwest navekî xerîb li min bikin û bi navê min ê ku diya min li min kiribû, bikenin. Tu caran min bawer nedikir ku ezê rojekê ji rojan mala xwe biavêjim ser piştî xwe û wekî koçerekî li stasyonên van welatan, bigerim û wekî dizekî xwê di koşeyên fargonan de veşêrim. Li vê derê mizgeft jî nîn in ku ez xwe li ber menbera wan biparêzim.

Tu caran nedihate ber çavên min ku dîtina çem, rûbar, dar û ber, sura bayê sibehê û dengê dîkan di berbangê de wê di dilê min de bibin hesret. Li van deran tu nizanî roj ji kîjan alî ve tê der. Li van deran tu nikarî ji însanan hez bikî, ji te hez nakin, naxwazin navê te bibihîzin. Li van deran tu xwe diavêjî hembêza

wan, tu rûyê wan radimûsî, ew jî di rûyê te de diqîrîn û hêrs dibin: "Bicêheme! Biçe welatê xwe, ev der welatê me ye. Me bi ked û xwêdana eniya xwe ava kiriye. Derkeve...! Heqê te tune ye tu nanê me bixwî û ava me vexwî! Tu jiyana me gemarî bikî..."

Li vê derê jiyân ji mirov re dibe wekî gogeke ji berfê, bi tînekê re dihele, wînda dibe, şopa wê jî namîne. Belkî ew bikaribin min wekî hevîrekî di destên xwe de bibin û bînin, lê belê tu caran nikarin li gorî dilê xwe ji wî hevîrî nanekî çêbikin. Niha di van kolanên de, navekî din li min dikin: PENABER. Cara yekemîn li vê derê min ev nav bihîst, tevî ku ez li gundê xwe penaber bûm jî, lê belê navê min her navê berê bû, kesekî cesaret nedikir ku bi navê min bilîze. Niha jî, min zarokên xwe xistine nava çiwalekî û ez wan tî û birçî li kilîse û saziyên mafên mirovan digerin, ji wan re li mafê rûniştinê digirim. Kî dizane di vî dilê de çend axîn û çend birîn hene..!

Hîna jî ez nehatime naskirin, ne Yekîtiya Neteweyan, ne jî "komeleyên mafên mirovan" nikarin û naxwazin min nas bikin. Êdî wê ew jî min li ber deriyê xwe nebînin.

Werin û Bibînin...! Bi hezaran salan min navê xwe parast. min dev ji her tiştî berda, mala min hate şewitandin, jina min ji dest min girtin û di zikê wê de bi sungiyan zarokên min kuştin... Lê dîsa jî nikaribûn hinek tiştan ji min-bistînin, û min lekeyeke gemarî li eniya xwe nexist. Hinek min nas nakin, hinek min nas dikin, lê belê navê min şaş dixwînin. Hinek dema ku navê min dibihîzin, guhên xwe digirin û hinek jî dixwazin bînin bîra xwe ez kî me, difikirin.

Carekê ez şaş bûm û min devê çivalê ku zarokên min tê de bûn vekir. Diranên wan zer bûbûn. Di çavên wan de ronahî zêif bûbû. Diîê wan wekî gulên tî çilmîstî bûn. Guhên wan giran bûbûn û dengê kesekî nedibihîstin,

nedixwestin li însanan guhdarî bikin, ji ber ku însanan ew di wan çîwalan de ji rojê mehrûm kiribûn. Belê min nedixwest ez zarokên xwe di wan çîwalan de bifetîsînim, ji ber ku ew bêguneh bûn, bi xwîna kesekî çavên xwe sor nekiribûn, wekî ku niha hinek kes çavên xwe bi xwîna me sor dikin. Belkî tenê gunehê wan ew bû ku xwe avêtibûne ber zincîrên panzeran ji bo ku şitla li ber deriyê xwe biparêzin... Belê, bêtara ku bavê min anibû serê min, min nedixwest ez bînim serê zarokên xwe.

Di dinyayekê wisa de ku kesek ji te hez nake, wê tu çawa bikaribî hezkirinê tarif bikî? Wê tu çawa bi hezkirinê bihesî? Çîrokên ku dapîra min ji min re digotin û wênayên ku min di pirtûkan de didîtin û bûyerên ku ez niha dibînim, gelekî ji hev cuda ne. Li gundê me, xeyal ji rastiyan şîrîntir bûn, li vê derê rastî jî bûne derew. Wekî ku her tiştî bi derewan hatibin çêkirin.

Zarokên min dixwazin hîn bibin: Ev kesên ku em ji mecbûrî nav li wan dikin însan, ji min çi dixwazin? Hemû guneh ji min standin û gotin were tobe bike. Piştî min şikandin û xwestin ku ez ji Xweda re biçim secdeyê. Zimanê min qut kirin û gotin "Were ji me re stranên bibêje... bi dengêkî zelal ayetan bixwîne."

Çavên min rijandin û ji min xwestin ku ez di nîva rojê de ji wan re bijmêrim, di van heft ezmanan de çend stêrk hene? Jiyana xwe ji dest min girtin û gotin "Were ji me re bibêje, mirov çawa dikare xwe ji mirinê biparêze... jiyân çîqas xweş e?" Û dema ku xwestin zarokên min bikujin, ez wê demê bi jiyane hesiyam. Êdî, ji her demê bêhtir ezê niha bikaribim, dersên jiyane jî zarokên xwe re bixwînim. Ji niha û şûn ve hezkirin dest pê dike. Belê, ez di çavên zarokên xwe de hêvî û hezkirineke ku em berê pê nehesiyabûn, dibînim...

Meleyê tirk û şûştina miriyan

Rojekê meleyekî ji îmam-xetîbê (meleyekî tirk) terxanî (tayîn) gundekî Kurdistanê dikan.

Demeke dirêj derbas dibe, çend mirov diçin rehmeta Xwedê. Wexta gundî mirî tînin bişo. Mele dibêje: "Mirî deynin vê derê, niv saetê şûnde werin binêrin." Lê belê gundî meraq dikan. Dibêjin gelo mele çawa miriyan dişo. Rojekê gundiyeke xwe dixê şûna miriyeke. Wexta gundî mirî tînin, mele dibêje, "deynin vê derê û herin niv saetî şûnde werin, binêrin." Mele mirî dibe dixê odayekê, deriyê odayê kîlîft dike, dixê serşokê (kuved), lê wexta mele mirî dişo, mirî radibe.

Mele serê mirî dixê nav avê, mirî dikuje pê firecê dişo û derdixe. Bangî gundiyan dike, gundî mirî dibin. Metel dimînin, dibêjin gelo mele zehf di riya Xwedê de ye. Me lê henek kir, bi rastî mir. Di navberê de çend meh derbas dibin. Rojekê mele roja îne li mizgeftê waazê dide. Bi tirkî dibêje:

-Gelî bawermendên hêja, wexta hûn miriyên xwe tînin, baş mêze bikin bila tam bimirin, paşê binin.

ZEKÎ BAZIDÎ

Kerameta Şêx

Sêx Beşîr, ji mirîdên xwe re gotibû, li odeya mêvanan çend cure doşekan raxin. Bila rengê wan ji hev cuda be.

Yê ku karekî bi xwe re bîne li ser doşeka zer, yê ku berxekî bîne li ser doşeka kesk, yê bizinê bîne li ya spî, yê ku mehekê bîne li ser ya sor, yê ku dewarekê bîne, li doşeka reş bidin rûniştandin.

Dema ku mêvanên şêx dihatin û bi cih dibûn, şêx diçû yek bi yek bi xêrhatin dida û digot:

-Hey Xwedê jê razî, çi hewce bû, te ji bo çi ew kar anî. Te ji zarokên xwe re serjê bikira baştir nedibû?

Şêx ev pirs li gorî rengê doşekê diguhert.

Dema ku mêvan diçûn gundê xwe, digotin:

-Sedeqe ji navê Xwedê re. Wey wey, ma şêxê me çi qutbekî ezim e. Her tişt jê re xuya ye. Yek bi yek derxist ku, kê çi sewal jê re biriyê. Dema em çûne meqama wî ew nependî me bû. Fersend jî nedît ku ji kesî bipirse, ka kê çi xelat jê re aniye jî.

Ev kerameta Şêx Beşîr li wê herêmê tev de belav bûbû...

HESEN ZINAR

Emirlerinize hazırım komutanım!

Li Mêrdînê navçeya Mehser-tê gundê Bêrtê mirovek hebû. Navê wî Apê Osman bû. Pêncî salî bû. Rojekê tê bajêr tiştan dikire û li dolmîşê siwar dibe, diçe gundê xwe.

Di rê de leşker nasnameyan kontrol dikin û dolmîşa ku Apê Osman jî pê çûbû disekinînin.

Apê Osman peya dibe, dimeyze ku nasnameya wî ne di berîka wî de ye. Kumandar diçe ba Apê Osman û nasmeya wî jê dixwaze. Apê Osman dinêre ku xelasî tune ye. Dikeve amadehiyê (hezrolê), kunyeya xwe ya leşkerî dibêje û tekmlî dide kumandar: "Emirlerinize hazırım komutanım!"

Ji ber vê yekê kumandar Apê Osman maçî dike û dibêje: "Aferin ji te re Apo, hîna te tirklixa xwe ji bîr nekiriye. De li dolmîşê siwar bibin û herin."

M. SALIH AÇIKGÖZ

XELAT...

Ş	Q	D	U	G	H	K	...
R	A	M	A	N	O	A	Z
M	I	N	A	K	Z	O	M
H	N	F	Z	B	I	E	Z
J	O	R	M	A	N	I	L
J	A	R	D	I	D	R	E
P	S	K	R	C	H	E	
N	O	F	E	R	T	E	
T	I	A	Z	E	N	E	

Bersiva Xaçepirsê (19)

Xaçepirs me bixelat e. Di 15 rojan de çi bersiv bigihîjin me, emê wan binixînin û bi riya pişkê li 10 kesan belav bikin. Xelata hejmarê me ya 21'an kitêba Musa Anter "Firat Marmara'ya akar" e

Jêrenot:

Ji bo ku bersiva we bê nixandin, divê hûn "Peyva Veşarî" di nava qutiyên li bin xaçepirsê de binivîsin û tevî adresa xwe ji me re bişînin.

XAÇEPIRSA BIXELAT (21)

XAÇEPIRSA

Sewalek Endamekî PKDW'ê (wêne)	Cinavkek Amûra mûkişandinê	Hunexemliya çiçekan a japonan Cejn	İridiûm Taybet	Notayek Bi inglizîsîsê	Şekala berfê
Bi lez Di iskambîlê de gribek kaxiz	Cih İmar			Daçekek	Ceng, pevçûn
		Doktor, hekim			
Çalaki				Îlahiya avê ya sumeran	
Sembola Hidrojênê	Bersiva neyînî Welatê ariyan	Sembola Nîkelê Serpoşiyek	Int Eşq, sevd		
Sembola Ziv Genimê hêrandî		Êma sewalan Zimanê İndo-Ewropî	Rêxistinêke Spanyolî		
	Sembola Zêr Beyreq		Cinavkeke işarkî Paşgîrek		
Alikarî Salvador (resam)					
		Jêderk			

PEYVA VEŞARÎ

DÜPİSK

* Li Qolemergê dîsa Pîsî
Jane Xwarin...

BİSİMİLA !..
EV...
EV QI CÎN E?..
ÇAWA
QEBÛ...!

Abdülkadir ÇİÇEK

Hunerê dewleta tirk

Şer vatişti, qanûnê şerî est o. Nê kiştî gerek eskeran di pêjewînana şer bikirê. La balê mayê ew ro evnemi dewleta tirk, qanûn dê şerî di şer nekena; sivîlan kişena, dewan veşnena û kena veng; koyan bombe kena

kena. La balê PKK vîna nêkeno; qanûndê şerî di şer keno. Eskeranê dewleta tirk tepişenê, rind ewnenê ci muameleyî hesir kenê, eskeran nêkişenê. Dewleta tirk se gerilayan tepişenê kişenê, şaşetû kenê, seron, goşon û pîmikonê dinê bîmenê. Ê kê çekênê zîndan se înan ra jî şaşetû kenê. Ol wazanê xo rê xeyîney bikerê. Yanê muameley hesir nêkenê.

Wara dima vejêna, vana: "Ez demokrat a." Tenya niyê? Bêguman ki nê niyê. Dewon veşnena, doman kişnena, cenîyan dê ma ra, wayan dê ma ra tecawîz kenê, çekênê PKK'ê ser. Milet jî emel bena. Çi ra emel bena? Nînan winî weş kena ki, millet jî emel kena.

Çinayonê gerilayan dana tîmandê taybetîyan û çahşan rêseno dewon. Nê jî dewon di millet kenê tever; cenîyan kenê jû kişt; camerdan kenê jû kişt. Camerdan het cenîyan kenê vit û viran. Camerdî vengê xo vejenê se hama kişenê, yan jî şaşetû kenê. Bado dewon danê adir, kewnê dûrî. Hema eskerî yenê, veyn danê televîzyonan û rojnameyan benê nê dewon. Nê televîzyonî û

rojnamey êkê kiştê dewletê înan benê. Ê bînan nê benê. Millet jî vana qayê nînan PKK'ê keno. Çimki winî weş kardi ki cinayê gerilayan danê xo ra, kurmanckî/ kirmanckî kişey kenê, vanê "Ma PKK'yî me, mayî qandê Kurdistanê têkoşin damo." Millet jî rind nêzanayî, emel biyê. Vatê qayê nînan PKK keno.

Qandê joya ew ro zey verî niyo. Ew ro senî ki tavayê winaynîn beno se, milletê zanê kamo keno. 15 rêbendan di na kişt, Şirnex di û Meraş di zey verî kerd. Millet hema aqilyay ci. Zana nê kamî kerd. Şirmex di 11 qoricî giroti binçim. Bado nê kerdê ju dolmiş miyon, 3 teney eskerî kerdî het, riştî dewon di ci. Raydî ne 11 mardimî veşnayî û hema televîzyonî bardî nê antî televîzyonan. Hetanî şon nê musnay û va: "PKK'ê agirbest qedîna, 11 qoricî veşnay."

PKK, hema îlan kerd, va: "Ma nêkerd, dewleta tirk nê mardimî veşnayî, adirbestê ma dom keno.

Mayê jî wazami dewleta tirk nê provakasyonan virado, veng bido nê vengî.
MEMET DİREWŞ

Bişar!..

Mêrxas...

Me tu ji çiya pîrsî

Got bi hîva şevê re li vir e

Me tu ji keleşê pîrsî

Got ev deh sal e, bi min re

Me tu ji gundiyan pîrsî

Gotin Bişarê Çûr li hemberî neyar e

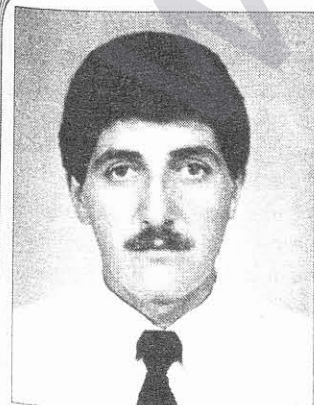
Me tu ji hevalan pîrsî

Gotin ew sirûd e, rihê wî bi me re.

Siraç Aksoy

**Stêrek
xuricî,
yek çû û
yek jî hat**

Bişar (Cemil Duman)

Heta ruh di kurdan de hebe, wê girtiyên xwe biparêzin

Êrîşên hovane birin ser girtiyên ku di greva birçîbûnê de bûn, ew birîndar kirin, vêga li ber mirinê ne. Ji me re dibêjin teror, em ne teror in, teror ew bi xwe ne! Yên ku gundan dişewitînin, gundan vala dikin, daristanan dişewitînin teror in!..

dema mirov dikeve avahiyê, hêj li jêr li ser nêrdewanê dengê stranên govendê tê guhê mirov. Kesê ku nizanibe, wê bibêje li jor şahiyê mezin heye, govendê geş digere... Û bi rastî jî li jor govendê geş digeriya, di nav şahiyê mezin de, dengê ken û stranên tevî hev dibûn. Ku mirov li çar aliyên dîwêr sloganên wekî "Me zarokên xwe ne ji bo ku hûn bikujin anîne dinyayê!", "Dixwazin Talat Türkoğlu winda bikin!" nedîtina, ji reng û rûyê wan, ji kêf û şahiya wan, rabûn û rûniştina wan, mirov bi tu awayî tê dernedixist ku ev însan bi rojan e xwarinê naxwin. Wekî hemû kesî, belkî jî zêdetir stran distrên, dikenin, govendê digerin...

Çawa di destê me de makîne dibînin, zarok destên xwe bilind dikin, bi tiliyên xwe yê biçûk îşareta serkeftinê çedikin. Her wisa jin jî tiliyên xwe radikin. Hinek zarokên ku bi ecêbmayî li me dinêrin û tiliyên xwe ranakin bi dengê pîrejinekê "Tiliyên xwe rakin!"

vediciniqin û bi lez destên xwe hildidin...

Piştî ku Mehmet Açar bû wezîrê edaletê, li zîندان, di nav girtiyan de nerihetî çebûn. Roj bi roj mafên girtiyan jî destê wan hatin standin û girtî mecbûr man ku li dijî êrîşên îdareyê dest bi greva birçîbûnê bikin. Grewa birçîbûnê li Girtîgeha Diyarbekirê dest pê kir û li hemû girtîgehan belav bû. Li derve jî malbatên girtiyan li Diyarbekir, İzmir, Bursa, İskenderun, Edene, Stenbol û Semsûrê wekî zarokên xwe ketin greva birçîbûnê.

Li navçeya bajarê Stenbolê Bahçelievlerê jî malbatên girtiyan ev 19 roj in

ku bi dorvegerî greva birçîbûnê didomînin. Piraniya wan jin in. Firdews Şimşek jî pîrejineke 70 salî ye, dema em sebebên destpêkirina wê ya grevê dipirsin, ew bi pîrsekê bersiva me dide:

"Ez pîrejinek im, nexweş im, piyê min seqet e, li vî bajarî çi digirim? Ji min çi xwestin, bo çi ez mecbûrî vî bajarî kirim?.."

Piştî van gotinên xwe bi kul û kedereke giran "Ez û vî bajarî, ez û hewa wê, barana wê, ez û tu tiştê wê em li hev nakin!.. Min dixwest ku dawîya emrê xwe li gundê xwe, li ser axa xwe derbas bikim, piştî jiyana li goristana ku dê û bavê min lê radizin bibim mêvan, nehiştin! Nahêlin, xezeb li wan bibare!.." dibêje.

Hêj Firdews Şimşek gotina xwe neqedandiye, pîrejineke din, bêteklîf û bihêrs dest bi axaftinê dide:

"Ji deh hezaran zêdetir girtiyên me, bêçek û sîleh, di destên wan de ne, êrîş dibin ser van mirovên bêçek û mefer. Ew heqên ku bi canê xwe, bi xwîna xwe standine, dixwazin ji destê wan derxin. Ew xwe, şeref û namûsa xwe bi canê xwe diparêzin. Em jî li vir wê bi canê xwe wan biparêzin... Daxwazên wan ên herî însanî bi mirinê dibersivînin. Çûne serekê îşkencevanan kirine wezîrê edaletê. Heta daxwazên zarokên me qebûl nekin, em dev ji grevê bernadin. Heta ruh di canê kurdan de hebe, wê girtiyên xwe biparêzin... Meqseda wan, tunekirina me ye, dixwazin me qir

bikin... Dibêjin em misilman in, lê dîçin bi îsrailê re dibin yek, êrîş dibin ser misilmanan..."

Bi gotina wê ya dawiyê re, Westîle Aydemir dest pê dide. 60 salî ye, kurê wê girtî ye û bi qasî şewata dilê xwe bihêrs e, "Li Kibrisê 170 hezar tirk hene, dewleta wan heye, em bi milyonan in yê me tune; em jî dixwazin ji xwe re cumhûriyetekê ava bikin..." dibêje û bi eynî hêrsî li gotina xwe zêde dide:

"Êrîşên hovane birin ser girtiyên ku di greva birçîbûnê de bûn, ew birîndar kirin, vêga li ber mirinê ne. Ji me re dibêjin teror, em ne teror in, teror ew bi xwe ne! Yên ku gundan dişewitînin, gundan vala dikin, daristanan dişewitînin teror in!.. Teror Mehmet Açar e!..."

Xanim Alkan bi gotinekê bersiva me dide:

"Êdî bes e, ma ew jî xwîna tîr nakin!.."

Em ji jineke din dipirsin, lê me dibê odayeke vala, hêj bersiva me dide, naxwaze navê wê eşkere bibe. Mêrê wê girtine bi îşkenceyê kirine îtirafkar, lê sih roj berê ketiye greva birçîbûnê ku wî jî nav îtirafkaran derxin.

Li ser mêrê xwe ev gotin zêde dide: "Dema ew li emniyetê girtîbû, ez jî girtim, birin balê. Min li ber polîsan jê re wiha got: "Heke tu bixwazî ku em te efû bikin, ji vî riya vegere. Heta tu neçî nav hevalan, heval te efû nekin, em jî te efû nakin!..."